

หน่วยการเรียนรู้ 7 การบริหารจัดการและการเจริญปัญญา

เวลา 4 ชั่วโมง

1. มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด

- ส 1.1** **ม.4-6/19** เห็นคุณค่า เชื่อมั่น และมุ่งมั่นพัฒนาชีวิตด้วยการพัฒนาจิตและพัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ
- ม.4-6/20** สวดมนต์ แผ่เมตตา และบริหารจัดการและเจริญปัญญาตามหลักสติปัฏฐานหรือตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ

2. สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด

การสวดมนต์ แผ่เมตตา การบริหารจัดการตามหลักสติปัฏฐานอย่างสม่ำเสมอ และการใช้วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ย่อมส่งผลต่อการพัฒนาจิตและการคิดอย่างถูกต้องและยังส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตไปในทางที่ดีงาม

3. สาระการเรียนรู้

3.1 สาระการเรียนรู้แกนกลาง

- 1) พัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ 10 วิธี (เน้นวิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย วิธีคิดแบบอริยสัจ วิธีคิดแบบบรรพชิตธรรมสัมพันธ์ วิธีคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม วิธีคิดแบบคุณ-โทษ และทางออก และวิธีคิดแบบอุบาย ปลูกเร้าคุณธรรม)
- 2) สวดมนต์แปลและแผ่เมตตา รู้และเข้าใจวิธีปฏิบัติและประโยชน์ของการบริหารจัดการและเจริญปัญญา
 - ฝึกการบริหารจิตและเจริญปัญญาตามหลักสติปัฏฐาน
 - นำวิธีการบริหารจัดการและเจริญปัญญาไปใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้ คุณภาพชีวิตและสังคม

3.2 สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

(พิจารณาตามหลักสูตรสถานศึกษา)

4. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

4.1 ความสามารถในการคิด

- 1) ทักษะการนำความรู้ไปใช้
- 2) ทักษะการประยุกต์ใช้ความรู้
- 3) ทักษะกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
- 4) วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ
- 5) ทักษะการหาแบบแผน

4.2 ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต

5. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. มีวินัย
2. ใฝ่เรียนรู้
3. มุ่งมั่นในการทำงาน

6. ชิ้นงาน/ภาระงาน (รวบยอด)

บันทึกการปฏิบัติตนในการบริหารจัดการและเจริญปัญญา

7. การวัดและการประเมินผล

7.1 การประเมินก่อนเรียน

- ตรวจสอบทดสอบก่อนเรียน หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 เรื่อง การบริหารจัดการและการเจริญปัญญา

7.2 การประเมินระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

- 1) ตรวจสอบงานที่ 2.1 เรื่อง วิถีชีวิตที่เป็นสุข
- 2) ตรวจสอบงานที่ 3.1 เรื่อง ช่วยกันคิด
- 3) ตรวจสอบบันทึกการอ่าน
- 4) ประเมินการนำเสนอผลงาน
- 5) สังเกตพฤติกรรมการทำงานรายบุคคล
- 6) สังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม
- 7) สังเกตคุณลักษณะอันพึงประสงค์

7.3 การประเมินหลังเรียน

- ตรวจสอบทดสอบหลังเรียน หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 เรื่อง การบริหารจัดการและการเจริญปัญญา

7.4 การประเมินชิ้นงาน/ภาระงาน (รวบยอด)

- ตรวจสอบบันทึกการปฏิบัติตนในการบริหารจัดการและเจริญปัญญา

8. กิจกรรมการเรียนรู้

➡ นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 เรื่อง การบริหารจัดการและการเจริญปัญญา

- นักเรียนสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัย และทำสมาธิก่อนเรียนทุกชั่วโมง

เรื่องที่ 1 การบริหารจัดการตามหลักสติปัญญา

เวลา 1 ชั่วโมง

วิธีสอนโดยเน้นกระบวนการ : กระบวนการปฏิบัติ

ขั้นที่ 1 สังเกต รับรู้

1. ครูให้นักเรียนดูภาพหรือวีดิทัศน์เกี่ยวกับการบริหารจัดการตามหลักสติปัญญา แล้วให้นักเรียนช่วยกันวิเคราะห์ ขั้นตอนและแนวทางการปฏิบัติ
2. ครูเล่าวิธีการบริหารจัดการตามสติปัญญา ให้นักเรียนฟัง และเล่าวิธีการปฏิบัติตนของพระอาจารย์หรือพระสงฆ์ผู้ที่ได้รับการยอมรับในด้านการปฏิบัติตามหลักสติปัญญา

ขั้นที่ 2 ทำตามแบบ

1. นักเรียนปฏิบัติตามแบบอย่างการบริหารจัดการตามหลักสติปัญญา จากภาพหรือวีดิทัศน์ที่ได้ดูในขั้นที่ 1
2. นักเรียนผลัดกันเล่าความรู้สึกในการบริหารจัดการตามหลักสติปัญญา ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการ โดยครูช่วยเสนอแนะแนวทางแก้ไข

ขั้นที่ 3 ทำเองโดยไม่มีแบบ

นักเรียนแต่ละคนฝึกปฏิบัติการบริหารจัดการตามหลักอานาปานสติตามกำหนดเวลา แล้วผลัดกันเล่าผลของการปฏิบัติ ปัญหา อุปสรรค โดยครูช่วยเสนอแนะแนวทางแก้ไข

ขั้นที่ 4 ฝึกทำให้ชำนาญ

1. ครูมอบหมายให้นักเรียนไปปฏิบัติตนในการบริหารจัดการตามหลักสติปัญญาอย่างสม่ำเสมอ
2. นักเรียนผลัดกันเล่าการพัฒนาตนในการบริหารจัดการตามหลักสติปัญญาที่หน้าชั้นเรียน และช่วยกันเสนอแนะการแก้ปัญหา อุปสรรค และการพัฒนาตนในการบริหารจัดการ โดยครูช่วยตรวจสอบความถูกต้อง และให้คำแนะนำเพิ่มเติม
3. นักเรียนหาข้อมูลหรือข่าวเกี่ยวกับบุคคลที่เป็นแบบอย่าง ในการบริหารจัดการตามหลักสติปัญญาและส่งผลดีต่อการดำเนินชีวิต เพื่อทำกิจกรรมในชั่วโมงเรียนต่อไป

เรื่องที่ 2 ความสำคัญของการบริหารจัดการ

เวลา 1 ชั่วโมง

วิธีสอนโดยเน้นกระบวนการ : กระบวนการสร้างความตระหนัก

ขั้นที่ 1 สังเกต

ครูนำภาพกิจกรรมของกลุ่มบุคคลต่างๆ ที่มีความหลากหลาย มาวิเคราะห์ จำแนก แยกแยะความคล้ายคลึง ความแตกต่าง และความสัมพันธ์กัน

ขั้นที่ 2 วิเคราะห์วิจารณ์

1. ครูให้นักเรียนช่วยกันแสดงความคิดเห็น และตอบคำถามเกี่ยวกับภาพที่ได้ดูในขั้นที่ 1 ในประเด็นที่กำหนดให้
2. ครูอธิบายเชื่อมโยงให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการบริหารจัดการ
3. นักเรียนกลุ่มเดิม (จากเรื่องที่ 1) นำข่าวหรือข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลที่บริหารจัดการอย่างสม่ำเสมอ และส่งผลดีต่อการดำเนินชีวิต มาร่วมกันวิเคราะห์และตอบคำถามในใบงานที่ 2.1 เรื่อง **วิถีชีวิตที่เป็นสุข**
4. ตัวแทนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอผลงานในใบงานที่ 2.1 หน้าชั้นเรียน

ขั้นที่ 3 สรุป

นักเรียนร่วมกันสรุปประโยชน์ของการบริหารจัดการอย่างสม่ำเสมอและส่งผลดีต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติ และช่วยกันเสนอแนวทางการพัฒนาตนในการบริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง

เรื่องที่ 3 การเจริญปัญญา

เวลา 1-2 ชั่วโมง

วิธีสอนแบบธรรมสภาัจฉา

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

ครูให้นักเรียนร่วมกันร้องเพลงโลกหมุนเวียน หรือเพลงใจประสานใจ แล้วร่วมกันวิเคราะห์ข้อคิดที่ได้จากบทเพลง ครูอธิบายเชื่อมโยงให้นักเรียนรู้ว่า วิธีคิดของแต่ละคนแตกต่างกันไป แต่วิธีคิดที่ถูกวิธีตามหลักของพระพุทธศาสนา คือ วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

ขั้นสอน

ขั้นที่ 1 แสวงหาความรู้

นักเรียนกลุ่มเดิม (จากเรื่องที่ 1) ร่วมกันศึกษาความรู้จากใบความรู้ที่ 3.1 เรื่อง วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

ขั้นที่ 2 ค้นพบความรู้/สันทนาแลกเปลี่ยนความรู้

สมาชิกแต่ละกลุ่มสนทนาแลกเปลี่ยนความรู้ในประเด็นสำคัญของวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการทั้ง 10 วิธี

ขั้นที่ 3 วิเคราะห์และประเมินค่าความรู้

สมาชิกแต่ละกลุ่มร่วมกันวิเคราะห์และประเมินค่าความรู้จากเรื่อง วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยทำใบงานที่ 3.1 เรื่อง ช่วยกันคิด และผลัดกันนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน

ขั้นที่ 4 พิสูจน์ความรู้หรือปฏิบัติ

สมาชิกแต่ละกลุ่มวางแผนปฏิบัติตนหรือพิสูจน์ความรู้ ผลของการปฏิบัติตนโดยใช้วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยการสัมภาษณ์บุคคลที่เป็นแบบอย่างที่ดีในด้านต่างๆ แล้วนำมาสรุปผลตามหัวข้อที่ครูกำหนด จากนั้นตัวแทนกลุ่มนำเสนอผลงานที่หน้าชั้นเรียน

ขั้นสรุป

ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปแนวทางการฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการในชีวิตประจำวัน

- ครูมอบหมายให้นักเรียนปฏิบัติตนในการบริหารจัดการและเจริญปัญญาตามหลักสติปัญญา และใช้วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการในชีวิตประจำวัน แล้วบันทึกผลการปฏิบัติตนส่งครูผู้สอนตามกำหนดเวลา โดยให้ครอบคลุมประเด็นตามที่กำหนด

➔ นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 เรื่อง การบริหารจัดการและการเจริญปัญญา

9. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

9.1 สื่อการเรียนรู้

- 1) หนังสือเรียน พระพุทธศาสนา ม.6
- 2) ใบความรู้ที่ 3.1 เรื่อง วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ
- 3) ตัวอย่างวิธีการปฏิบัติตนในการบริหารจัดการตามหลักสติปัญญา
- 4) บัตรภาพ หรือวีดิทัศน์เกี่ยวกับการบริหารจัดการตามหลักสติปัญญา
- 5) บัตรภาพ กิจกรรมของกลุ่มบุคคลต่างๆ
- 6) เพลงโลกหมุนเวียน หรือเพลงใจประสานใจ
- 7) ใบงานที่ 2.1 เรื่อง วิธีชีวิตที่เป็นสุข
- 8) ใบงานที่ 3.1 เรื่อง ช่วยกันคิด

9.2 แหล่งการเรียนรู้

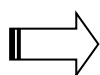
- แหล่งข้อมูลสารสนเทศ
 - <http://board.palungjit.com>>พระพุทธศาสนา>อภิญา-สมาธิ
 - <http://th.wikipedia.org/wiki/โยนิโสมนสิการ>
 - <http://www.oknation.net/blog/print.php?id=225039>
 - <http://www.dhammajak.net>>...>กลุ่มสนทนา>สมาธิ,สติ

การประเมินชิ้นงาน/ภาระงาน (รวบยอด)

แบบประเมินบันทึกการปฏิบัติงานในการบริหารจัดการและเจริญปัญญา

รายการประเมิน	คำอธิบายระดับคุณภาพ / ระดับคะแนน			
	ดีมาก (4)	ดี (3)	พอใช้ (2)	ปรับปรุง (1)
1. การบันทึกการปฏิบัติตนในการบริหารจัดการตามหลักสติปัฏฐาน	บันทึกการปฏิบัติตนในการบริหารจัดการตามหลักสติปัฏฐานอย่างสม่ำเสมอ 10 ครั้งขึ้นไป	บันทึกการปฏิบัติตนในการบริหารจัดการตามหลักสติปัฏฐานอย่างสม่ำเสมอ 8-9 ครั้ง	บันทึกการปฏิบัติตนในการบริหารจัดการตามหลักสติปัฏฐานอย่างสม่ำเสมอ 5-7 ครั้ง	บันทึกการปฏิบัติตนในการบริหารจัดการตามหลักสติปัฏฐานอย่างสม่ำเสมอ 1-4 ครั้ง
2. การวิเคราะห์ผลของการบริหารจัดการตามหลักสติปัฏฐาน	เขียนวิเคราะห์ผลของการบริหารจัดการตามหลักสติปัฏฐานได้อย่างมีเหตุผล ถูกต้องทุกประเด็น	เขียนวิเคราะห์ผลของการบริหารจัดการตามหลักสติปัฏฐานได้อย่างมีเหตุผล ถูกต้องเป็นส่วนใหญ่	เขียนวิเคราะห์ผลของการบริหารจัดการตามหลักสติปัฏฐานได้อย่างมีเหตุผล ถูกต้องเป็นส่วนน้อย	เขียนวิเคราะห์ผลของการบริหารจัดการตามหลักสติปัฏฐานได้แต่ไม่ได้แสดงเหตุผล
3. การเสนอแนวทางการพัฒนาตนในการบริหารจัดการตามหลักสติปัฏฐาน	เขียนเสนอแนวทางการพัฒนาตนในการบริหารจัดการตามหลักสติปัฏฐานได้อย่างถูกต้องเหมาะสมทุกประเด็น	เขียนเสนอแนวทางการพัฒนาตนในการบริหารจัดการตามหลักสติปัฏฐานได้อย่างถูกต้องเหมาะสมเป็นส่วนใหญ่	เขียนเสนอแนวทางการพัฒนาตนในการบริหารจัดการตามหลักสติปัฏฐานได้อย่างถูกต้องเหมาะสมเป็นส่วนน้อย	เขียนเสนอแนวทางการพัฒนาตนในการบริหารจัดการตามหลักสติปัฏฐานไม่ถูกต้อง
4. การบันทึกการปฏิบัติตนโดยใช้วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ	บันทึกการปฏิบัติตนโดยใช้วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการได้อย่างถูกต้องเหมาะสม 4 พฤติกรรมขึ้นไป	บันทึกการปฏิบัติตนโดยใช้วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการได้อย่างถูกต้องเหมาะสม 3 พฤติกรรม	บันทึกการปฏิบัติตนโดยใช้วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการได้อย่างถูกต้องเหมาะสม 2 พฤติกรรม	บันทึกการปฏิบัติตนโดยใช้วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการได้อย่างถูกต้องเหมาะสม 1 พฤติกรรม
5. การวิเคราะห์ผลของการปฏิบัติตนโดยใช้วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ	เขียนวิเคราะห์ผลของการปฏิบัติตนโดยใช้วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการได้อย่างมีเหตุผลเหมาะสม 4 ข้อขึ้นไป	เขียนวิเคราะห์ผลของการปฏิบัติตนโดยใช้วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการได้อย่างมีเหตุผลเหมาะสม 3 ข้อ	เขียนวิเคราะห์ผลของการปฏิบัติตนโดยใช้วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการได้อย่างมีเหตุผลเหมาะสม 2 ข้อ	เขียนวิเคราะห์ผลของการปฏิบัติตนโดยใช้วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการได้อย่างมีเหตุผลเหมาะสม 1 ข้อ

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
18 - 20	ดีมาก
14 - 17	ดี
10 - 13	พอใช้
ต่ำกว่า 10	ปรับปรุง

คำชี้แจง ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว

1. นงลักษณ์จะทำสมาธิเป็นประจำทุกวันในตอนเช้าก่อนไปโรงเรียนและตอนกลางคืนก่อนนอน นงลักษณ์จะได้รับประโยชน์ในข้อใดมากที่สุด
 - ก. เป็นที่รักของเพื่อนทุกคน
 - ข. หน้าตาสดชื่นจิตใจสบาย
 - ค. สุขภาพแข็งแรง ปราศจากโรคภัย
 - ง. นอนหลับง่าย สมองปลอดโปร่งในการเรียน
2. ข้อใดจัดเป็นสติปัญญาฐาน 4 เกี่ยวกับการพิจารณาเห็นเวทนาในเวทนา
 - ก. การตั้งสติกำหนดพิจารณาเวทนา
 - ข. การพิจารณาจิตเพื่อให้เกิดสติ
 - ค. การพิจารณาสติตามที่เป็นจริง
 - ง. การกำหนดเวทนาในกาย
3. การปฏิบัติตามหลักสติปัญญาฐาน 4 ส่งผลสำคัญต่อผู้ปฏิบัติอย่างไร
 - ก. มีสติเห็นความเป็นจริงของการดำเนินชีวิต
 - ข. ทางสายเอกที่ทำให้ชีวิตเป็นไปตามแนวทางที่กำหนด
 - ค. ทางสายเอกที่ทำให้ชีวิตสามารถยับยั้งการกระทำที่นำไปสู่ความหลงผิด
 - ง. ทางสายเอกที่พาชีวิตไปสู่ความสงบสุขตั้งแต่ระดับต้นๆ จนถึงระดับสูงสุด
4. วิธีปฏิบัติตามหลักสติปัญญาฐาน มีลักษณะสำคัญอย่างไร
 - ก. ทำจิตใจให้สงบด้วยการกำหนดลมหายใจเข้าออกเป็นช่วงๆ
 - ข. ฝึกจิตให้สงบตามลมหายใจ จนเกิดสติอย่างมั่นคง
 - ค. เน้นการใช้สติเพ่งไปยังจุดใดจุดหนึ่งเพื่อให้จิตแน่วแน่เป็นหนทางไปสู่ความสงบสุข
 - ง. เน้นให้ใช้สติพิจารณาให้รู้เท่าทันปรากฏการณ์ทั้งหลายให้มีสติสัมปชัญญะ รู้ตัวทั่วพร้อมทุกอิริยาบถการเคลื่อนไหว
5. ดาวต้องการซื้อรองเท้าคู่มือที่มีความคงทนมากกว่าความสวยงาม แสดงว่าดาวใช้วิธีคิดแบบใด
 - ก. คิดแบบอริยสัจ
 - ข. คิดแบบแยกประเด็น
 - ค. คิดแบบคุณค่าแท้ - คุณค่าเทียม
 - ง. คิดแบบบรรทัดธรรมสัมพันธ
6. ข้อใดจัดเป็นการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย
 - ก. นักร้องหลายคนเมื่อมีอายุมากแล้วจะมีเสียงเปลี่ยนแปลงไป
 - ข. ชาวนาหลายคนยังพอใจใช้ปุ๋ยเคมีแทนปุ๋ยคอกเพราะสะดวกดี
 - ค. ครูผู้สอนระดับชั้นมัธยมศึกษาจะต้องดูแลนักเรียนทั้งด้านการเรียน และด้านความประพฤติ
 - ง. นักกีฬาทะเลาะวิวาทกันในสนามดังนั้นครูผู้ฝึกซ้อมจึงต้องหาสาเหตุที่แท้จริงก่อนแก้ปัญหาให้ตรงประเด็น
7. เมื่อเกิดปัญหาอากาศเป็นพิษรอบชุมชนทำให้ชาวบ้านต้องช่วยกันแก้ปัญหา ดังนั้นชาวบ้านทุกคนต้องช่วยกันคิดแบบใด
 - ก. คิดแบบอริยสัจ
 - ข. คิดแบบปลูกเร้าคุณธรรม
 - ค. คิดแบบคุณ-โทษและทางออก
 - ง. คิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ
8. การที่ผู้บริหารสถานศึกษาให้นักเรียนตัวอย่างของโรงเรียนผลัดกันไปเล่าผลการปฏิบัติให้นักเรียนคนอื่นฟังในห้องประชุม ข้อความดังกล่าวสอดคล้องกับข้อใด
 - ก. คิดแบบแยกประเด็น
 - ข. คิดแบบปลูกเร้าคุณธรรม
 - ค. คิดแบบบรรทัดธรรมสัมพันธ
 - ง. คิดแบบสืบสาวหาเหตุปัจจัย

9. นพดลเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ต้องการสอบเข้าเรียนต่อในมหาวิทยาลัยของรัฐ ดังนั้นเขาจึงตั้งใจเรียนทุกวิชา แสดงว่านพดลใช้วิธีคิดแบบใด
- คิดแบบสามัญลักษณ์
 - คิดแบบปลูกเร้าคุณธรรม
 - คิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ
 - คิดตามหลักการและความมุ่งหมาย

10. ข้อความใดสอดคล้องกับวิธีคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ
- คิดกว้าง คิดต่อเนื่อง คิดเป็นระบบ
 - คิดอย่างมีขั้นตอน คิดอย่างมีเหตุผล คิดกว้าง
 - คิดอย่างเป็นระบบตามขั้นตอนจนสามารถตัดสินใจได้
 - คิดอย่างถูกวิธี คิดอย่างมีระเบียบ คิดวิเคราะห์อย่างลึกซึ้ง

1. ง	2. ก	3. ง	4. ง	5. ค
6. ง	7. ก	8. ค	9. ง	10. ง

ตัวชี้วัด ส 1.1 ข้อ 19-20

ได้คะแนน

คะแนนเต็ม

10

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 การบริหารจัดการตามหลักสติปัญญา

เวลา 1 ชั่วโมง

1. สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด

การบริหารจัดการตามหลักสติปัญญาอย่างสม่ำเสมอ ย่อมส่งผลดีต่อการพัฒนาจิตและเป็นพื้นฐานสำคัญอันนำไปสู่การคิดและการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง

2. ตัวชี้วัด/จุดประสงค์การเรียนรู้

2.1 ตัวชี้วัด

ส 1.1

ม.4-6/19

เห็นคุณค่า เชื่อมั่น และมุ่งมั่นพัฒนาชีวิตด้วยการพัฒนาจิตและพัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ

ม.4-6/20

สวดมนต์ แผ่เมตตา และบริหารจัดการและเจริญปัญญาตามหลักสติปัญญาหรือตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ

2.2 จุดประสงค์การเรียนรู้

- 1) อธิบายวิธีการบริหารจัดการแบบสติปัญญา 4 และปฏิบัติได้
- 2) วิเคราะห์ประโยชน์ของการบริหารจัดการได้

3. สาระการเรียนรู้

3.1 สาระการเรียนรู้แกนกลาง

- 1) พัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ 10 วิธี (เน้นวิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย วิธีคิดแบบอริยสังวิธีคิดแบบบรรณธรรมสัมพันธ์ วิธีคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม วิธีคิดแบบคุณ-โทษ และทางออก และวิธีคิดแบบอุบาย ปลูกเจ้าคุณธรรม)
- 2) สวดมนต์แปลและแผ่เมตตา รู้และเข้าใจวิธีปฏิบัติและประโยชน์ของการบริหารจัดการและเจริญปัญญา
 - ฝึกการบริหารจิตและเจริญปัญญาตามหลักสติปัญญา
 - นำวิธีการบริหารจัดการและเจริญปัญญาไปใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้ คุณภาพชีวิตและสังคม

3.2 สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

(พิจารณาตามหลักสูตรสถานศึกษา)

4. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

4.1 ความสามารถในการคิด

- 1) ทักษะการนำความรู้ไปใช้
- 2) ทักษะการประยุกต์ใช้ความรู้

4.2 ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต

5. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. มีวินัย
2. ใฝ่เรียนรู้
3. มุ่งมั่นในการทำงาน

6. กิจกรรมการเรียนรู้

วิธีสอนโดยเห็นกระบวนการ : กระบวนการปฏิบัติ

- นักเรียนสวมตบุงชาพระรัตนตรัย และทำสมาธิก่อนเรียน

นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 เรื่อง การบริหารจัดการและการเจริญปัญญา

ขั้นที่ 1 สังเกต รับรู้

สื่อการเรียนรู้ : 1. บัตรภาพหรือวีดิทัศน์

2. ตัวอย่างวิธีการปฏิบัติตนในการบริหารจัดการตามหลักสติปัฏฐาน

1. ครูให้นักเรียนดูภาพหรือวีดิทัศน์เกี่ยวกับการบริหารจัดการตามหลักสติปัฏฐาน แล้วให้นักเรียนช่วยกันวิเคราะห์ขั้นตอนและแนวทางการปฏิบัติ
2. ครูเล่าวิธีการปฏิบัติตนในการบริหารจัดการตามหลักสติปัฏฐานให้นักเรียนฟัง และเล่าตัวอย่างวิธีการปฏิบัติตนในการบริหารจัดการตามหลักสติปัฏฐานของพระอาจารย์หรือพระสงฆ์ที่ได้รับการยอมรับในด้านกาปฏิบัติตามหลักสติปัฏฐาน
3. นักเรียนตอบคำถามกระตุ้นความคิด

คำถามกระตุ้นความคิด

- นักเรียนเคยใช้วิธีการบริหารจัดการแบบใดบ้าง ยกตัวอย่างประกอบ
(พิจารณาตามคำตอบของนักเรียน โดยให้อยู่ในดุลยพินิจของครูผู้สอน)

ขั้นที่ 2 ทำตามแบบ

สื่อการเรียนรู้ : บัตรภาพหรือวีดิทัศน์

1. นักเรียนทุกคนปฏิบัติตนตามแบบอย่างการบริหารจัดการตามหลักสติปัฏฐาน จากภาพหรือวีดิทัศน์ที่ได้ดูในขั้นที่ 1
2. นักเรียนผลัดกันเล่าความรู้สึกในการบริหารจัดการตามหลักสติปัฏฐาน ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการ โดยครูช่วยเสนอแนะแนวทางแก้ไข
3. นักเรียนตอบคำถามกระตุ้นความคิด

คำถามกระตุ้นความคิด

- นักเรียนมีปัญหาหรืออุปสรรคในการบริหารจัดการอย่างไรบ้าง และมีวิธีแก้ไขอย่างไร
(พิจารณาตามคำตอบของนักเรียน โดยให้อยู่ในดุลยพินิจของครูผู้สอน)

ขั้นที่ 3 ทำเองโดยไม่มีแบบ

สื่อ/แหล่งการเรียนรู้ : —

1. นักเรียนแต่ละคนฝึกปฏิบัติการบริหารจัดการตามหลักอานาปานสติตามลำพังโดยไม่มีแบบ โดยใช้เวลา 15-20 นาที หรือตามความเหมาะสม
2. นักเรียนผลัดกันเล่าผลของการปฏิบัติ ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการ โดยครูช่วยเสนอแนะแนวทางแก้ไข
3. นักเรียนตอบคำถามกระตุ้นความคิด

คำถามกระตุ้นความคิด

- นักเรียนมีความก้าวหน้าในการบริหารจัดการตามหลักสติปัฏฐาน 4 อย่างไรบ้าง
(พิจารณาตามคำตอบของนักเรียน โดยให้อยู่ในดุลยพินิจของครูผู้สอน)

ขั้นที่ 4 ฝึกทำให้ชำนาญ

สื่อ/แหล่งการเรียนรู้ : —

1. ครูมอบหมายให้นักเรียนไปปฏิบัติตนในการบริหารจัดการตามหลักสติปัญญาอย่างสม่ำเสมอ และบันทึกผลการปฏิบัติต่อครู
2. นักเรียนรวมกลุ่มกัน กลุ่มละ 5-7 คน ตามความสมัครใจ ให้แต่ละกลุ่มผลัดกันเล่าการปฏิบัติตนตามหลักสติปัญญาและผลที่ได้รับ แล้วรวบรวมปัญหา และข้อสงสัย เพื่อนำเสนอที่หน้าชั้นเรียน
3. นักเรียนช่วยกันเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารจิต โดยครูช่วยตรวจสอบความถูกต้อง และให้คำแนะนำเพิ่มเติม
4. นักเรียนแต่ละคนฝึกปฏิบัติการบริหารจิตตามหลักอานาปานสติในห้องเรียนก่อนเรียนวิชาพระพุทธศาสนาอย่างสม่ำเสมอทุกชั่วโมง และร่วมกันอภิปรายผลการปฏิบัติ ปรับปรุงและพัฒนา
5. ครูมอบหมายให้นักเรียนแต่ละกลุ่มไปหาข้อมูลหรือข่าวเกี่ยวกับบุคคลที่บริหารจัดการอย่างสม่ำเสมอและส่งผลดีต่อการดำเนินชีวิต เพื่อทำกิจกรรมในชั่วโมงเรียนต่อไป
6. นักเรียนตอบคำถามกระตุ้นความคิด

คำถามกระตุ้นความคิด

- ถ้าทุกคนบริหารจัดการอย่างสม่ำเสมอจะมีประโยชน์อย่างไร
(พิจารณาตามคำตอบของนักเรียน โดยให้อยู่ในดุลยพินิจของครูผู้สอน)

7. การวัดและประเมินผล

วิธีการ	เครื่องมือ	เกณฑ์
ตรวจแบบทดสอบก่อนเรียน หน่วยการเรียนรู้ที่ 7	แบบทดสอบก่อนเรียน หน่วยการเรียนรู้ที่ 7	(ประเมินตามสภาพจริง)
ประเมินการนำเสนอผลงาน	แบบประเมินการนำเสนอผลงาน	ระดับคุณภาพ 2 ผ่านเกณฑ์
สังเกตพฤติกรรมการทำงานรายบุคคล	แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานรายบุคคล	ระดับคุณภาพ 2 ผ่านเกณฑ์
สังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม	แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม	ระดับคุณภาพ 2 ผ่านเกณฑ์
สังเกตความมีวินัย ใฝ่เรียนรู้ และมุ่งมั่นในการทำงาน	แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์	ระดับคุณภาพ 2 ผ่านเกณฑ์

8. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

8.1 สื่อการเรียนรู้

- 1) ตัวอย่างวิธีการปฏิบัติตนในการบริหารจัดการตามหลักสติปัญญา
- 2) บัตรภาพ หรือวีดิทัศน์เกี่ยวกับการบริหารจัดการตามหลักสติปัญญา

8.2 แหล่งการเรียนรู้

—

คำชี้แจง : ให้ ผู้สอน สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในระหว่างเรียนและนอกเวลาเรียน แล้วขีด ✓ ลงในช่อง
ที่ตรงกับระดับคะแนน

ลำดับที่	รายการประเมิน	ระดับคะแนน			
		4	3	2	1
1	ความถูกต้องของเนื้อหา				
2	ความคิดสร้างสรรค์				
3	วิธีการนำเสนอผลงาน				
4	การนำไปใช้ประโยชน์				
5	การตรงต่อเวลา				
รวม					

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน
...../...../.....

เกณฑ์การให้คะแนน

ผลงานหรือพฤติกรรมสมบูรณ์ชัดเจน	ให้	4	คะแนน
ผลงานหรือพฤติกรรมมีข้อบกพร่องบางส่วน	ให้	3	คะแนน
ผลงานหรือพฤติกรรมมีข้อบกพร่องเป็นส่วนใหญ่	ให้	2	คะแนน
ผลงานหรือพฤติกรรมมีข้อบกพร่องมาก	ให้	1	คะแนน

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
18 - 20	ดีมาก
14 - 17	ดี
10 - 13	พอใช้
ต่ำกว่า 10	ปรับปรุง

ชื่อ ชั้น

คำชี้แจง : ให้ ผู้สอน สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในระหว่างเรียนและนอกเวลาเรียน แล้วขีด ✓ ลงในช่อง
ที่ตรงกับระดับคะแนน

ลำดับที่	รายการประเมิน	ระดับคะแนน			
		4	3	2	1
1	การแสดงความคิดเห็น				
2	การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น				
3	การทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย				
4	ความมีน้ำใจ				
5	การตรงต่อเวลา				
รวม					

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน
...../...../.....

เกณฑ์การให้คะแนน

ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมอย่างสม่ำเสมอ	ให้	4	คะแนน
ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมบ่อยครั้ง	ให้	3	คะแนน
ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมบางครั้ง	ให้	2	คะแนน
ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมน้อยครั้ง	ให้	1	คะแนน

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
18 - 20	ดีมาก
14 - 17	ดี
10 - 13	พอใช้
ต่ำกว่า 10	ปรับปรุง

คำชี้แจง : ให้ ผู้สอน สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในระหว่างเรียนและนอกเวลาเรียน แล้วขีด ✓ ลงในช่อง
ที่ตรงกับระดับคะแนน

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล ของผู้รับการ ประเมิน	ความร่วมมือกัน ทำกิจกรรม				การแสดง ความคิดเห็น				การรับฟัง ความคิดเห็น				การตั้งใจ ทำงาน				การแก้ไข ปัญหา/หรือ ปรับปรุง ผลงานกลุ่ม				รวม 20 คะแนน	
		4	3	2	1	4	3	2	1	4	3	2	1	4	3	2	1	4	3	2	1		

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน
...../...../.....

เกณฑ์การให้คะแนน

- ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมอย่างสม่ำเสมอ ให้ 4 คะแนน
- ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมบ่อยครั้ง ให้ 3 คะแนน
- ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมบางครั้ง ให้ 2 คะแนน
- ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมน้อยครั้ง ให้ 1 คะแนน

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
18 - 20	ดีมาก
14 - 17	ดี
10 - 13	พอใช้
ต่ำกว่า 10	ปรับปรุง

แบบประเมิน คุณลักษณะอันพึงประสงค์

คำชี้แจง : ให้ ผู้สอน สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในระหว่างเรียนและนอกเวลาเรียน แล้วขีด ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับคะแนน

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้าน	รายการประเมิน	ระดับคะแนน			
		4	3	2	1
1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์	1.1 ยืนตรงเมื่อได้ยินเพลงชาติ ร้องเพลงชาติได้ และอธิบายความหมายของเพลงชาติ				
	1.2 ปฏิบัติตนและชักชวนผู้อื่นปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของพลเมือง				
	1.3 ให้ความร่วมมือ ร่วมใจ ในการทำกิจกรรมกับสมาชิกในโรงเรียน ชุมชน และสังคม				
	1.4 เป็นผู้นำหรือเป็นแบบอย่างในการจัดกิจกรรมที่สร้างความสามัคคีปรองดอง และเป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และสังคม ชื่นชม ปกป้องความเป็นชาติไทย				
	1.5 เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาที่ตนนับถือ ปฏิบัติตนตามหลักของศาสนา และเป็นตัวอย่างที่ดีของศาสนิกชน				
	1.6 เข้าร่วมกิจกรรมและมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ตามที่โรงเรียนและชุมชนจัดขึ้น ชื่นชมในพระราชกรณียกิจ พระปรีชาสามารถของพระมหากษัตริย์และพระราชวงศ์				
2. ซื่อสัตย์ สุจริต	2.1 ให้ข้อมูลที่ถูกต้อง และเป็นจริง				
	2.2 ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง ละเอียด และเกรงกลัวที่จะกระทำความผิด ทำตามสัญญาที่ตนให้ไว้กับเพื่อน พ่อแม่ หรือผู้ปกครอง และครู เป็นแบบอย่างที่ดีด้านความซื่อสัตย์				
	2.3 ปฏิบัติตนต่อผู้อื่นด้วยความซื่อตรง ไม่หาประโยชน์ในทางที่ไม่ถูกต้อง และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เพื่อนด้านความซื่อสัตย์				
3. มีวินัย รับผิดชอบ	3.1 ปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียน และสังคม ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น ตรงต่อเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวัน และรับผิดชอบในการทำงาน ปฏิบัติเป็นปกติวิสัยและเป็นแบบอย่างที่ดี				
4. ใฝ่เรียนรู้	4.1 แสวงหาข้อมูลจากแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ				
	4.2 มีการจดบันทึกความรู้อย่างเป็นระบบ				
	4.3 สรุปความรู้ได้อย่างมีเหตุผล				
5. อยู่อย่างพอเพียง	5.1 ใช้ทรัพย์สินของตนเอง เช่น สิ่งของ เครื่องใช้ ฯลฯ อย่างประหยัด คุ่มค่า และเก็บรักษาดูแลอย่างดี และใช้เวลาอย่างเหมาะสม				
	5.2 ใช้ทรัพยากรของส่วนรวมอย่างประหยัด คุ่มค่า และเก็บรักษาดูแลอย่างดี				
	5.3 ปฏิบัติตนและตัดสินใจด้วยความรอบคอบ มีเหตุผล				
	5.4 ไม่เอาเปรียบผู้อื่น และไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน พร้อมให้อภัยเมื่อผู้อื่นกระทำผิดพลาด				

แบบประเมิน **คุณลักษณะอันพึงประสงค์ (ต่อ)**

คำชี้แจง : ให้ ผู้สอน สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในระหว่างเรียนและนอกเวลาเรียน แล้วขีด ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับคะแนน

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้าน	รายการประเมิน	ระดับคะแนน			
		4	3	2	1
	5.5 วางแผนการเรียนรู้ การทำงานและการใช้ชีวิตประจำวันบนพื้นฐานของความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร				
	5.6 รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ทางสังคม และสภาพแวดล้อม ยอมรับและปรับตัว อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข				
6. มุ่งมั่นในการทำงาน	6.1 เอาใจใส่ต่อการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย				
	6.2 ตั้งใจและรับผิดชอบในการทำงานให้สำเร็จ				
	6.3 ปรับปรุงและพัฒนาการทำงานอย่างรอบคอบ				
	6.4 พุ่มเท ทำงาน อดทน ไม่ท้อต่อปัญหาและอุปสรรค				
	6.5 พยายามแก้ปัญหาและอุปสรรคในการทำงานให้สำเร็จ				
	6.6 ชื่นชมผลงานความสำเร็จด้วยความภาคภูมิใจ				
7. รักความเป็นไทย	7.1 มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย				
	7.2 เห็นคุณค่าและปฏิบัติตามวัฒนธรรมไทย				
	7.3 ปฏิบัติตนต่อผู้อื่นด้วยความซื่อตรง ไม่หาประโยชน์ในทางที่ไม่ถูกต้อง				
8. มีจิตสาธารณะ	8.1 รู้จักช่วยพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครูทำงาน				
	8.2 อาสาทำงาน ช่วยคิด ช่วยทำ แบ่งปันสิ่งของ ทรัพย์สิน และอื่นๆ พร้อมช่วยแก้ปัญหา				
	8.3 ดูแล รักษาทรัพย์สินของห้องเรียน โรงเรียน ชุมชน				
	8.4 เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของโรงเรียน ชุมชน เพื่อแก้ปัญหาหรือร่วมสร้างสิ่งที่ดีงามตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น				

ลงชื่อ..... ผู้ประเมิน
...../...../.....

เกณฑ์การให้คะแนน

ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมอย่างสม่ำเสมอ	ให้	4	คะแนน
ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมบ่อยครั้ง	ให้	3	คะแนน
ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมบางครั้ง	ให้	2	คะแนน
ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมน้อยครั้ง	ให้	1	คะแนน

- ด้านความรู้

.....

.....

- ด้านสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

.....

.....

- ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์

.....

.....

- ด้านอื่นๆ (พฤติกรรมเด่น หรือพฤติกรรมที่มีปัญหาของนักเรียนเป็นรายบุคคล (ถ้ามี))

.....

.....

- ปัญหา/อุปสรรค

.....

.....

- แนวทางการแก้ไข

.....

.....

ความเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย

ข้อเสนอแนะ

.....

ลงชื่อ

(.....)

ตำแหน่ง

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 ความสำคัญของการบริหารจัดการ

เวลา 1 ชั่วโมง

1. สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด

การบริหารจัดการตามหลักสติปัญญาอย่างสม่ำเสมอ ย่อมเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาปัญญา บุคลิกภาพ และลักษณะนิสัยที่ดีงาม

2. ตัวชี้วัด/จุดประสงค์การเรียนรู้

2.1 ตัวชี้วัด

ส 1.1

ม.4-6/19

เห็นคุณค่า เชื่อมมั่น และมุ่งมั่นพัฒนาชีวิตด้วยการพัฒนาจิตและพัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ

ม.4-6/20

สวดมนต์ แผ่เมตตา และบริหารจัดการและเจริญปัญญาตามหลักสติปัญญาหรือตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ

2.3 จุดประสงค์การเรียนรู้

- วิเคราะห์ความสำคัญของการบริหารจัดการและเสนอแนวทางการปฏิบัติได้

3. สาระการเรียนรู้

3.2 สาระการเรียนรู้แกนกลาง

- 1) พัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ 10 วิธี (เน้นวิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย วิธีคิดแบบอริยสังฆวิธีคิดแบบบรรพชิตสัมพันธวิธีคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม วิธีคิดแบบคุณ-โทษ และทางออก และวิธีคิดแบบอุบาย ปลูกเจ้าคุณธรรม)
- 2) สวดมนต์แปลและแผ่เมตตา รู้และเข้าใจวิธีปฏิบัติและประโยชน์ของการบริหารจัดการและเจริญปัญญา
 - ฝึกการบริหารจิตและเจริญปัญญาตามหลักสติปัญญา
 - นำวิธีการบริหารจัดการและเจริญปัญญาไปใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้ คุณภาพชีวิตและสังคม

3.2 สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

(พิจารณาตามหลักสูตรสถานศึกษา)

4. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

4.1 ความสามารถในการคิด

- 1) ทักษะการนำความรู้ไปใช้
- 2) ทักษะการประยุกต์ใช้ความรู้

4.2 ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต

5. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. มีวินัย
2. ใฝ่เรียนรู้
3. มุ่งมั่นในการทำงาน

6. กิจกรรมการเรียนรู้

วิธีสอนโดยเน้นกระบวนการ : กระบวนการสร้างความตระหนัก

- นักเรียนสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัยและทำสมาธิก่อนเรียน

ขั้นที่ 1 สังเกต

สื่อการเรียนรู้ : บัตรภาพ

- ครูนำภาพกิจกรรมของกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่มีความหลากหลายมาให้นักเรียนดู เช่น
 - เยาวชนเข้าค่ายธรรมะและทำสมาธิ เติมน้ำดื่ม
 - ชาวพุทธผู้เฒ่าธรรมะพากันไปรดน้ำดำหัวและทำวัตรเช้า
 - เยาวชนชายหญิงกำลังเต้นรำในงานแสดงคอนเสิร์ต
 - ประชาชนกำลังยกพวกปะทะกัน
 - บุคคลกำลังทำงานในลักษณะต่าง ๆ กัน เช่น นั่งเขียนหนังสือ นั่งประชุมโต๊ะกลมหารือกัน คนงานกำลังทำงานก่อสร้าง พ่อครัวในร้านอาหารกำลังปรุงอาหาร
- นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์ จำแนก แยกแยะความคล้ายคลึง ความแตกต่าง และความสัมพันธ์กัน
- นักเรียนตอบคำถามกระตุ้นความคิด

คำถามกระตุ้นความคิด

- ถ้าเยาวชนทุกคนบริหารจัดการอย่างสม่ำเสมอ จะส่งผลดีต่อตนเองและสังคมอย่างไร จงอธิบายเหตุผล
(พิจารณาตามคำตอบของนักเรียน โดยให้อยู่ในดุลยพินิจของครูผู้สอน)

ขั้นที่ 2 วิเคราะห์วิจารณ์

สื่อการเรียนรู้ : 1. บัตรภาพ
2. ใบงานที่ 2.1

- ครูให้นักเรียนช่วยกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพที่ได้ดูในขั้นที่ 1 ในประเด็นที่กำหนดให้ ดังนี้
 - กิจกรรมในภาพใดมีความสัมพันธ์กัน
 - กิจกรรมในภาพใดที่จะนำไปสู่เป้าหมายหรือทิศทางที่ตั้งใจเหมาะสม จงอธิบาย
 - กิจกรรมในภาพใดที่อาจนำไปสู่เป้าหมายที่ไม่เหมาะสมหรือไม่เป็นที่ปรารถนาของสังคม อธิบายเหตุผล
- ครูอธิบายเชื่อมโยงให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการบริหารจัดการ
- นักเรียนกลุ่มเดิม (จากแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1) นำข่าวหรือข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลที่บริหารจัดการอย่างสม่ำเสมอ และส่งผลดีต่อการดำเนินชีวิต มาร่วมกันวิเคราะห์และตอบคำถามในใบงานที่ 2.1 เรื่อง **วิถีชีวิตที่เป็นสุข**
- ตัวแทนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอผลงานในใบงานที่ 2.1 หน้าชั้นเรียน
- นักเรียนตอบคำถามกระตุ้นความคิด

คำถามกระตุ้นความคิด

- นักเรียนเคยพบบุคคลใดที่มีวิถีการดำเนินชีวิตที่ดีสมควรนำมาเป็นแบบอย่างได้ และเขามีวิธีการบริหารจัดการอย่างไร
(พิจารณาตามคำตอบของนักเรียน โดยให้อยู่ในดุลยพินิจของครูผู้สอน)

ขั้นที่ 3 สรุป

สื่อ/แหล่งการเรียนรู้ : —

- นักเรียนร่วมกันสรุปประโยชน์ของการบริหารจัดการอย่างสม่ำเสมอและส่งผลดีต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติ
- นักเรียนช่วยกันเสนอแนวทางการพัฒนาตนในการบริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง
- นักเรียนตอบคำถามกระตุ้นความคิด

คำถามกระตุ้นความคิด

- นักเรียนมีแนวทางในการพัฒนาตนในการบริหารจัดการอย่างไรบ้าง
(พิจารณาตามคำตอบของนักเรียน โดยให้อยู่ในดุลยพินิจของครูผู้สอน)

7. การวัดและประเมินผล

วิธีการ	เครื่องมือ	เกณฑ์
ตรวจใบงานที่ 2.1	ใบงานที่ 2.1	(ประเมินตามสภาพจริง)
ประเมินการนำเสนอผลงาน	แบบประเมินการนำเสนอผลงาน	ระดับคุณภาพ 2 ผ่านเกณฑ์
สังเกตพฤติกรรมการทำงานรายบุคคล	แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานรายบุคคล	ระดับคุณภาพ 2 ผ่านเกณฑ์
สังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม	แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม	ระดับคุณภาพ 2 ผ่านเกณฑ์
สังเกตความมีวินัย ใฝ่เรียนรู้ และมุ่งมั่นในการทำงาน	แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์	ระดับคุณภาพ 2 ผ่านเกณฑ์

8. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

8.1 สื่อการเรียนรู้

- บัตรภาพ กิจกรรมของกลุ่มบุคคลต่างๆ
- ใบงานที่ 2.1 เรื่อง วิธีชีวิตที่เป็นสุข

8.2 แหล่งการเรียนรู้

—

บัตรภาพ กิจกรรมของกลุ่มบุคคลต่างๆ

ภาพที่ 1

ภาพที่ 2

ภาพที่ 3

ภาพที่ 4

ภาพที่ 5

ภาพที่ 6

ใบงานที่ 2.1 เรื่อง วิธีชีวิตที่เป็นสุข

คำชี้แจง ให้นักเรียนนำข่าวหรือข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิต โดยมีแนวทางการปฏิบัติตนในการบริหารจัดการอย่างสม่ำเสมอ มาวิเคราะห์และตอบคำถาม

ข่าวหรือข้อมูลของบุคคลชื่อ.....

<p>(สาระสำคัญ)</p> <p>ที่มา.....</p>

1. บุคคลดังกล่าวมีวิธีการดำเนินชีวิตที่ประสบความสำเร็จ หรือมีความสุขอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

2. บุคคลดังกล่าวมีแนวทางในการปฏิบัติตนในการบริหารจัดการอย่างไร

.....

.....

.....

3. นักเรียนมีแนวทางในการนำไปประยุกต์ปฏิบัติอย่างไร

.....

.....

.....

ใบงานที่ 2.1 เรื่อง วิธีชีวิตที่เป็นสุข

เฉลย

คำชี้แจง ให้นักเรียนนำข่าวหรือข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิต โดยมีแนวทางการปฏิบัติตนในการบริหารจัดการจิตอย่างสม่ำเสมอ มาวิเคราะห์และตอบคำถาม

ข่าวหรือข้อมูลของบุคคลชื่อ.....

(สาระสำคัญ)

ที่มา.....

1. บุคคลดังกล่าวมีวิธีการดำเนินชีวิตที่ประสบความสำเร็จ หรือมีความสุขอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

2. บุคคลดังกล่าวมีแนวทางในการปฏิบัติตนในการบริหารจัดการจิตอย่างไร

.....

.....

.....

3. นักเรียนมีแนวทางในการนำไปประยุกต์ปฏิบัติอย่างไร

.....

.....

.....

(พิจารณาตามคำตอบของนักเรียน โดยให้อยู่ในดุลยพินิจของครูผู้สอน)

คำชี้แจง : ให้ ผู้สอน สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในระหว่างเรียนและนอกเวลาเรียน แล้วขีด ✓ ลงในช่อง
ที่ตรงกับระดับคะแนน

ลำดับที่	รายการประเมิน	ระดับคะแนน			
		4	3	2	1
1	เนื้อหาละเอียดชัดเจน				
2	ความถูกต้องของเนื้อหา				
3	ภาษาที่ใช้เข้าใจง่าย				
4	ประโยชน์ที่ได้จากการนำเสนอ				
5	วิธีการนำเสนอผลงาน				
รวม					

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน
...../...../.....

เกณฑ์การให้คะแนน

ผลงานหรือพฤติกรรมสมบูรณ์ชัดเจน	ให้	4	คะแนน
ผลงานหรือพฤติกรรมมีข้อบกพร่องบางส่วน	ให้	3	คะแนน
ผลงานหรือพฤติกรรมมีข้อบกพร่องเป็นส่วนใหญ่	ให้	2	คะแนน
ผลงานหรือพฤติกรรมมีข้อบกพร่องมาก	ให้	1	คะแนน

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
18 - 20	ดีมาก
14 - 17	ดี
10 - 13	พอใช้
ต่ำกว่า 10	ปรับปรุง

ชื่อ ชั้น

คำชี้แจง : ให้ ผู้สอน สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในระหว่างเรียนและนอกเวลาเรียน แล้วขีด ✓ ลงในช่อง
ที่ตรงกับระดับคะแนน

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล ของผู้รับการ ประเมิน	ความตั้งใจ ในการทำงาน				ความ รับผิดชอบ				การตรงต่อ เวลา				ความ สะอาด เรียบร้อย				ผลสำเร็จ ของงาน				รวม 20 คะแนน	
		4	3	2	1	4	3	2	1	4	3	2	1	4	3	2	1	4	3	2	1		

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน
...../...../.....

เกณฑ์การให้คะแนน

- ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมอย่างสม่ำเสมอ ให้ 4 คะแนน
- ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมบ่อยครั้ง ให้ 3 คะแนน
- ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมบางครั้ง ให้ 2 คะแนน
- ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมน้อยครั้ง ให้ 1 คะแนน

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
18 - 20	ดีมาก
14 - 17	ดี
10 - 13	พอใช้
ต่ำกว่า 10	ปรับปรุง

คำชี้แจง : ให้ ผู้สอน สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในระหว่างเรียนและนอกเวลาเรียน แล้วขีด ✓ ลงในช่อง
ที่ตรงกับระดับคะแนน

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล ของผู้รับการ ประเมิน	ความร่วมมือกัน ทำกิจกรรม				การแสดง ความคิดเห็น				การรับฟัง ความคิดเห็น				การตั้งใจ ทำงาน				การแก้ไข ปัญหา/หรือ ปรับปรุง ผลงานกลุ่ม				รวม 20 คะแนน
		4	3	2	1	4	3	2	1	4	3	2	1	4	3	2	1	4	3	2	1	

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน
...../...../.....

เกณฑ์การให้คะแนน

ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมอย่างสม่ำเสมอ	ให้	4	คะแนน
ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมบ่อยครั้ง	ให้	3	คะแนน
ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมบางครั้ง	ให้	2	คะแนน
ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมน้อยครั้ง	ให้	1	คะแนน

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
18 - 20	ดีมาก
14 - 17	ดี
10 - 13	พอใช้
ต่ำกว่า 10	ปรับปรุง

แบบประเมิน คุณลักษณะอันพึงประสงค์

คำชี้แจง : ให้ ผู้สอน สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในระหว่างเรียนและนอกเวลาเรียน แล้วขีด ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับคะแนน

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้าน	รายการประเมิน	ระดับคะแนน			
		4	3	2	1
1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์	1.1 ยืนตรงเมื่อได้ยินเพลงชาติ ร้องเพลงชาติได้ และอธิบายความหมายของเพลงชาติ				
	1.2 ปฏิบัติตนและชักชวนผู้อื่นปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของพลเมือง				
	1.3 ให้ความร่วมมือ ร่วมใจ ในการทำกิจกรรมกับสมาชิกในโรงเรียน ชุมชน และสังคม				
	1.4 เป็นผู้นำหรือเป็นแบบอย่างในการจัดกิจกรรมที่สร้างความสามัคคีปรองดอง และเป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และสังคม ชื่นชม ปกป้องความเป็นชาติไทย				
	1.5 เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาที่ตนนับถือ ปฏิบัติตนตามหลักของศาสนา และเป็นตัวอย่างที่ดีของศาสนิกชน				
	1.6 เข้าร่วมกิจกรรมและมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ตามที่โรงเรียนและชุมชนจัดขึ้น ชื่นชมในพระราชกรณียกิจ พระปรีชาสามารถของพระมหากษัตริย์และพระราชวงศ์				
2. ซื่อสัตย์ สุจริต	2.1 ให้ข้อมูลที่ถูกต้อง และเป็นจริง				
	2.2 ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง ละอาย และเกรงกลัวที่จะกระทำความผิด ทำตามสัญญาที่ตนให้ไว้กับเพื่อน พ่อแม่ หรือผู้ปกครอง และครู เป็นแบบอย่างที่ดีด้านความซื่อสัตย์				
	2.3 ปฏิบัติตนต่อผู้อื่นด้วยความซื่อตรง ไม่หาประโยชน์ในทางที่ไม่ถูกต้อง และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เพื่อนด้านความซื่อสัตย์				
3. มีวินัย รับผิดชอบ	3.1 ปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบ ขอบบังคับของครอบครัว โรงเรียน และสังคม ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น ตรงต่อเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวัน และรับผิดชอบในการทำงาน ปฏิบัติเป็นปกติวิสัยและเป็นแบบอย่างที่ดี				
4. ใฝ่เรียนรู้	4.1 แสวงหาข้อมูลจากแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ				
	4.2 มีการจดบันทึกความรู้อย่างเป็นระบบ				
	4.3 สรุปความรู้ได้อย่างมีเหตุผล				
5. อยู่อย่างพอเพียง	5.1 ใช้ทรัพย์สินของตนเอง เช่น สิ่งของ เครื่องใช้ ฯลฯ อย่างประหยัด คุ่มค่า และเก็บรักษาดูแลอย่างดี และใช้เวลาอย่างเหมาะสม				
	5.2 ใช้ทรัพยากรของส่วนรวมอย่างประหยัด คุ่มค่า และเก็บรักษาดูแลอย่างดี				
	5.3 ปฏิบัติตนและตัดสินใจด้วยความรอบคอบ มีเหตุผล				
	5.4 ไม่เอาเปรียบผู้อื่น และไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน พร้อมให้อภัยเมื่อผู้อื่นกระทำผิดพลาด				

แบบประเมิน **คุณลักษณะอันพึงประสงค์ (ต่อ)**

คำชี้แจง : ให้ ผู้สอน สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในระหว่างเรียนและนอกเวลาเรียน แล้วขีด ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับคะแนน

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้าน	รายการประเมิน	ระดับคะแนน			
		4	3	2	1
	5.5 วางแผนการเรียนรู้ การทำงานและการใช้ชีวิตประจำวันบนพื้นฐานของความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร				
	5.6 รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ทางสังคม และสภาพแวดล้อม ยอมรับและปรับตัว อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข				
6. มุ่งมั่นในการทำงาน	6.1 เอาใจใส่ต่อการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย				
	6.2 ตั้งใจและรับผิดชอบในการทำงานให้สำเร็จ				
	6.3 ปรับปรุงและพัฒนาการทำงานอย่างรอบคอบ				
	6.4 หุ่เม่ ำงำน อดทน ไม่ท้อต่อปัญหาและอุปสรรค				
	6.5 พยายามแก้ปัญหาและอุปสรรคในการทำงานให้สำเร็จ				
	6.6 ซึ่นชมผลงานความสำเร็จด้วยความภาคภูมิใจ				
7. รักความเป็นไทย	7.1 มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย				
	7.2 เห็นคุณค่าและปฏิบัติตามวัฒนธรรมไทย				
8. มีจิตสาธารณะ	8.1 รู้จักช่วยพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครูทำงาน				
	8.2 อาสาทำงาน ช่วยคิด ช่วยทำ แบ่งปันสิ่งของ ทรัพย์สิน และอื่นๆ พร้อมช่วยแก้ปัญหา				
	8.3 ดูแล รักษาทรัพย์สินของห้องเรียน โรงเรียน ชุมชน				
	8.4 เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของโรงเรียน ชุมชน เพื่อแก้ปัญหาหรือร่วมสร้างสิ่งที่ดีงามตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น				

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน
...../...../.....

เกณฑ์การให้คะแนน

ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมอย่างสม่ำเสมอ	ให้	4	คะแนน
ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมบ่อยครั้ง	ให้	3	คะแนน
ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมบางครั้ง	ให้	2	คะแนน
ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมน้อยครั้ง	ให้	1	คะแนน

- ด้านความรู้

.....

.....

- ด้านสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

.....

.....

- ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์

.....

.....

- ด้านอื่นๆ (พฤติกรรมเด่น หรือพฤติกรรมที่มีปัญหาของนักเรียนเป็นรายบุคคล (ถ้ามี))

.....

.....

- ปัญหา/อุปสรรค

.....

.....

- แนวทางการแก้ไข

.....

.....

ความเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย

ข้อเสนอแนะ

.....

ลงชื่อ

(.....)

ตำแหน่ง

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 การเจริญปัญญา

เวลา 1-2 ชั่วโมง

1. สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด

การนำวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการมาใช้ในการคิดและตัดสินใจ ย่อมทำให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างถูกต้อง

2. ตัวชี้วัด/จุดประสงค์การเรียนรู้

2.1 ตัวชี้วัด

ส 1.1

ม.4-6/19

เห็นคุณค่า เชื่อมั่น และมุ่งมั่นพัฒนาชีวิตด้วยการพัฒนาจิตและพัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ

ม.4-6/20

สวดมนต์ แผ่เมตตา และบริหารจัดการและเจริญปัญญาตามหลักสติปัฏฐานหรือตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ

2.4 จุดประสงค์การเรียนรู้

- 1) อธิบายวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการได้
- 2) วิเคราะห์ผลของการใช้วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการได้

3. สาระการเรียนรู้

3.3 สาระการเรียนรู้แกนกลาง

- 1) พัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ 10 วิธี (เน้นวิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย วิธีคิดแบบอริยสังฆวิธีคิดแบบบรรณธรรมสัมพันธ์ วิธีคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม วิธีคิดแบบคุณ-โทษ และทางออก และวิธีคิดแบบอุบาย ปลูกเจ้าคุณธรรม)
- 2) สวดมนต์แปลและแผ่เมตตา รู้และเข้าใจวิธีปฏิบัติและประโยชน์ของการบริหารจัดการและเจริญปัญญา
 - ฝึกการบริหารจิตและเจริญปัญญาตามหลักสติปัฏฐาน
 - นำวิธีการบริหารจัดการและเจริญปัญญาไปใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้ คุณภาพชีวิตและสังคม

3.2 สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น (พิจารณาตามหลักสูตรสถานศึกษา)

4. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

4.1 ความสามารถในการคิด

- 1) ทักษะกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
- 2) วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ
- 3) ทักษะการหาแบบแผน

4.2 ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต

5. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. มีวินัย
2. ใฝ่เรียนรู้
3. มุ่งมั่นในการทำงาน

6. กิจกรรมการเรียนรู้

วิธีสอนแบบธรรมสาส์น

- นักเรียนสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัย และทำสมาธิก่อนเรียนทุกชั่วโมง

ชั่วโมงที่ 1

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

สื่อการเรียนรู้ : เพลงโลกหมุนเวียน หรือเพลงใจประสานใจ

- ครูให้นักเรียนร่วมกันร้องเพลงโลกหมุนเวียน หรือเพลงใจประสานใจ
- นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์ข้อคิดที่ได้จากบทเพลง ซึ่งนักเรียนจะตอบแตกต่างกันไป ครูอธิบายเชื่อมโยงให้นักเรียนรู้ว่า วิธีคิดของคนเรานั้นแตกต่างกันไป แต่วิธีคิดที่ถูกวิธีตามหลักของพระพุทธศาสนา คือ วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ เป็นวิธีคิดที่ถูกวิธี คิดมีระเบียบ คิดวิเคราะห์อย่างลึกซึ้ง ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญในการสร้างปัญญา
- นักเรียนตอบคำถามกระตุ้นความคิด

คำถามกระตุ้นความคิด

- นักเรียนเคยใช้วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการวิธีใดในการแก้ปัญหาของตนเองบ้าง ยกตัวอย่างประกอบ
(พิจารณาตามคำตอบของนักเรียน โดยให้อยู่ในดุลยพินิจของครูผู้สอน)

ขั้นสอน

สื่อ/แหล่งการเรียนรู้ : 1. หนังสือเรียน พระพุทธศาสนา ม.6
2. ใบความรู้ที่ 3.1
3. ใบงานที่ 3.1
4. แหล่งข้อมูลสารสนเทศ

ขั้นที่ 1 แสวงหาความรู้

- นักเรียนกลุ่มเดิม (จากแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1) ร่วมกันศึกษาความรู้เรื่อง วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ จากใบความรู้ที่ 3.1 หรือจากหนังสือเรียน และแหล่งข้อมูลสารสนเทศ แล้วบันทึกความรู้ที่ได้ลงในแบบบันทึกการอ่าน
- นักเรียนตอบคำถามกระตุ้นความคิด

คำถามกระตุ้นความคิด

- ถ้านักเรียนต้องการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา นักเรียนจะใช้วิธีคิดแบบใด จูงใจให้ประสบความสำเร็จ ยกตัวอย่างประกอบ
(พิจารณาตามคำตอบของนักเรียน โดยให้อยู่ในดุลยพินิจของครูผู้สอน)

ขั้นที่ 2 ค้นพบความรู้/สนทนาแลกเปลี่ยนความรู้

- สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มนำความรู้ที่ได้ศึกษาค้นคว้ามาสนทนาแลกเปลี่ยนความรู้ในประเด็นสำคัญของวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ทั้ง 10 วิธี
- นักเรียนตอบคำถามกระตุ้นความคิด

คำถามกระตุ้นความคิด

- การใช้วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการในการตัดสินใจกระทำการใด ๆ จะส่งผลอย่างไร (ทำให้การตัดสินใจนั้น เป็นไปอย่างถูกต้อง มีเหตุผล และเป็นกุศล)

ชั่วโมงที่ 2

ขั้นที่ 3 วิเคราะห์และประเมินค่าความรู้

1. สมาชิกแต่ละกลุ่มร่วมกันวิเคราะห์และประเมินค่าความรู้ โดยนำความรู้ที่ได้ศึกษาเรื่อง วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ มาเป็นพื้นฐานในการทำใบงานที่ 3.1 เรื่อง ช่วยกันคิด
2. สมาชิกแต่ละกลุ่มผลัดกันนำเสนอใบงานที่ 3.1 หน้าชั้นเรียน โดยครูเป็นผู้ตรวจสอบความถูกต้อง
3. นักเรียนตอบคำถามกระตุ้นความคิด

คำถามกระตุ้นความคิด

- ถ้าคนไทยทุกคนใช้วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการในการตัดสินใจกระทำกรใด ๆ จะส่งผลดีอย่างไร
(ทำให้การแก้ไขปัญหาถูกต้องตามสาเหตุที่แท้จริง และประสบผลในทางที่ดีไม่ผิดพลาด สังคมเป็นระเบียบ คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข)

ขั้นที่ 4 พิสูจน์ความรู้หรือปฏิบัติ

1. สมาชิกแต่ละกลุ่มวางแผนปฏิบัติตนหรือพิสูจน์ความรู้ ผลของการปฏิบัติตนโดยใช้วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการโดยการสัมภาษณ์บุคคลที่เป็นแบบอย่างที่ดีในด้านต่างๆ แล้วนำมาสรุปผลตามหัวข้อที่ครูกำหนด
2. ตัวแทนกลุ่มนำเสนอผลงานที่หน้าชั้นเรียน โดยครูเป็นผู้ตรวจสอบความถูกต้อง
3. นักเรียนตอบคำถามกระตุ้นความคิด

คำถามกระตุ้นความคิด

- นักเรียนคิดว่าจะใช้วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการวิธีใด ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้มากที่สุด ยกตัวอย่างประกอบ
(พิจารณาตามคำตอบของนักเรียน โดยให้อยู่ในดุลยพินิจของครูผู้สอน)

ขั้นสรุป

สื่อ/แหล่งการเรียนรู้ : —

ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปแนวทางการฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการในชีวิตประจำวัน

- ครูมอบหมายให้นักเรียนปฏิบัติตนในการบริหารจัดการและเจริญปัญญาตามหลักสติปัญญา และใช้วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการในชีวิตประจำวัน แล้วบันทึกผลการปฏิบัติตนส่งครูผู้สอนตามกำหนดเวลา โดยให้ครอบคลุมประเด็นตามที่กำหนด ดังนี้
 - 1) การบันทึกการปฏิบัติตนในการบริหารจัดการตามหลักสติปัญญา
 - 2) การวิเคราะห์ผลของการบริหารจัดการตามหลักสติปัญญา
 - 3) การเสนอแนวทางการพัฒนาตนในการบริหารจัดการตามหลักสติปัญญา
 - 4) การบันทึกการปฏิบัติตน โดยใช้วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ
 - 5) การวิเคราะห์ผลของการปฏิบัติตน โดยใช้วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

🔄 นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 เรื่อง การบริหารจัดการและการเจริญปัญญา

7. การวัดและประเมินผล

วิธีการ	เครื่องมือ	เกณฑ์
ตรวจใบงานที่ 3.1	ใบงานที่ 3.1	ร้อยละ 60 ผ่านเกณฑ์
ตรวจแบบบันทึกการอ่าน	แบบบันทึกการอ่าน	ระดับคุณภาพ 2 ผ่านเกณฑ์
ประเมินการนำเสนอผลงาน	แบบประเมินการนำเสนอผลงาน	ระดับคุณภาพ 2 ผ่านเกณฑ์
สังเกตพฤติกรรมการทำงานรายบุคคล	แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานรายบุคคล	ระดับคุณภาพ 2 ผ่านเกณฑ์
สังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม	แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม	ระดับคุณภาพ 2 ผ่านเกณฑ์
สังเกตความมีวินัย ใฝ่เรียนรู้ และมุ่งมั่นในการทำงาน	แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์	ระดับคุณภาพ 2 ผ่านเกณฑ์
ตรวจแบบทดสอบหลังเรียน หน่วยการเรียนรู้ที่ 7	แบบทดสอบหลังเรียน หน่วยการเรียนรู้ที่ 7	ร้อยละ 60 ผ่านเกณฑ์
ตรวจบันทึกการปฏิบัติตนในการบริหารจัดการ และเจริญปัญญา	แบบประเมินบันทึกการปฏิบัติตนในการบริหารจัดการ และเจริญปัญญา	ระดับคุณภาพ 2 ผ่านเกณฑ์

8. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

8.1 สื่อการเรียนรู้

- 1) หนังสือเรียน พระพุทธศาสนา ม.6
- 2) ใบความรู้ที่ 3.1 เรื่อง วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ
- 3) เพลงโลกหมุนเวียน หรือเพลงใจประสานใจ
- 4) ใบงานที่ 3.1 เรื่อง ช่วยกันคิด

8.2 แหล่งการเรียนรู้

- แหล่งข้อมูลสารสนเทศ
 - <http://board.palungjit.com>>พุทธศาสนา>อภิญา-สมาธิ
 - <http://th.wikipedia.org/wiki/โยนิโสมนสิการ>
 - <http://www.oknation.net/blog/print.php?id=225039>
 - <http://www.dhammadjak.net>>...>กลุ่มสนทนา>สมาธิ,สติ

เอกสารประกอบการสอน

ตัวอย่างรายงานผลการปฏิบัติตน หรือพิสูจน์ความรู้เรื่อง วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

1. ข้อมูลของบุคคลที่เป็นแบบอย่างที่ดี

.....

.....

.....

.....

.....

2. ความสำเร็จหรือแบบอย่างที่ดี

.....

.....

.....

.....

.....

3. แนวคิดของบุคคลผู้เป็นแบบอย่าง

.....

.....

.....

.....

.....

4. ความสอดคล้องของวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

.....

.....

.....

.....

.....

การประเมินชิ้นงาน/ภาระงาน (รวบยอด)

แบบประเมินบันทึกการปฏิบัติตนในการบริหารจัดการและเจริญปัญญา

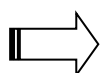
ลำดับที่	รายการประเมิน	ระดับคะแนน			
		4	3	2	1
1	การบันทึกผลปฏิบัติตนในการบริหารจัดการตามหลักสติปัญญา				
2	การวิเคราะห์ผลของการบริหารจัดการตามหลักสติปัญญา				
3	การเสนอแนวทางการพัฒนาตนในการบริหารจัดการตามหลักสติปัญญา				
4	การบันทึกผลปฏิบัติตน โดยใช้วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ				
5	การวิเคราะห์ผลของการปฏิบัติตน โดยใช้วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ				
รวม					

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน
...../...../.....

เกณฑ์การให้คะแนน

ดีมาก	=	4
ดี	=	3
พอใช้	=	2
ปรับปรุง	=	1

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
18 - 20	ดีมาก
14 - 17	ดี
10 - 13	พอใช้
ต่ำกว่า 10	ปรับปรุง

ใบความรู้ที่ 3.1 เรื่อง วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

❁ ความหมายของวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้อธิบายความหมายของโยนิโสมนสิการไว้ว่า โยนิโสมนสิการ คือ การคิดอย่างถูกวิธี คิดอย่างมีระเบียบ คิดวิเคราะห์อย่างลึกซึ้ง เป็นขั้นตอนสำคัญในการสร้างปัญญาที่บริสุทธิ์ เป็นอิสระ ทำให้ทุกคนช่วยตนเองได้ และนำไปสู่จุดหมายของพุทธธรรมอย่างแท้จริง (พระพรหมคุณาภรณ์. 2546 : 669-676)

❁ ความสำคัญ

วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ เป็นวิธีคิดที่มีจุดมุ่งหมายที่จะสกัดหรือกำจัดอวิชชา (ความไม่รู้) และบรรเทาตัณหา (ความอยาก) โดยตรง กล่าวคือ ผู้ที่รู้จักคิดแบบโยนิโสมนสิการย่อมจะมีความรู้ความเข้าใจในสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง เป็นผู้ที่คิดเป็น คิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล ซึ่งจะเป็นทางที่เข้าถึงความจริงทั้งหลาย ทำให้รู้จักใช้สิ่งทั้งหลายให้เป็นประโยชน์ ถ้าบุคคลทุกคนคิดเป็นก็ย่อมคิดในสิ่งที่ถูกต้อง ไม่ปล่อยใจให้หลงไหลเฟลิดเฟล็นในวัฒนธรรมจากภายนอกที่หลงไหลเข้ามา ซึ่งในสภาพการณ์ปัจจุบัน มีการพัฒนาเทคโนโลยีในทุกด้าน ตลอดทั้งเป็นยุคข้อมูลข่าวสาร ความเจริญทางด้านวัตถุเป็นสิ่งเร้าช่วยยั่วให้คนหลงไหลไปกับความยั่วชวนต่างๆ ที่ผ่านเข้ามา ถ้าบุคคลคิดเป็นก็ย่อมเกิดปัญญา ไม่ปล่อยใจให้เฟลิดเฟล็นหลงไหลในความสำเร็จต่างๆ ในโลกสมมุติ กับเห็นคุณและโทษของมัน มีปัญญาในการสลัดสิ่งไม่ดีออกไป อีกทั้งรู้จักคิดที่จะดำรงชีวิตให้ตั้งอยู่ในทิศทางที่เหมาะสม ส่งผลต่อความสุขสงบของชีวิต และถ้าทุกคนในสังคมยึดถือแนวคิดแบบโยนิโสมนสิการ ก็ย่อมส่งผลต่อความสงบสุข ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคมตลอดไป

❁ องค์ประกอบ

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ประมวลวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการออกเป็น 10 วิธี ดังนี้ (พระพรหมคุณาภรณ์. 2546 : 676-727)

1. วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย
2. วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ
3. วิธีคิดแบบสามัญลักษณะ หรือวิธีคิดแบบรู้เท่าทันธรรมดา
4. วิธีคิดแบบอริยสัจจ์ หรือวิธีคิดแบบแก้ปัญหา
5. วิธีคิดตามหลักการและความมุ่งหมาย หรือวิธีคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์
6. วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก
7. วิธีคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม
8. วิธีคิดแบบอุปายปลูกเจ้าคุณธรรม หรือวิธีคิดแบบปลูกเจ้าคุณธรรม (แบบกุศลภาวนา)
9. วิธีคิดแบบเป็นอยู่กับปัจจุบัน
10. วิธีคิดแบบวิภาษวาท หรือวิธีคิดแล้วแสดงออกเป็นวิภาษวาท (พูดจำแนก)

✿ แนวทางการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการ

ในการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการทั้ง 10 วิธีนั้น ครูผู้สอนสามารถฝึกให้นักเรียนรู้จักคิดได้หลายลักษณะ เช่น จากการยกตัวอย่างประกอบ การวิเคราะห์จากภาพ จากนิทาน จากเหตุการณ์ในปัจจุบัน ฯลฯ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1. วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย คือ พิจารณาเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ที่เป็นผล กล่าวคือ การพิจารณาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากการกระทำต่าง ๆ แล้วสืบค้น สืบสาวไปถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดผลนั้น อาจทำโดยการหาความสัมพันธ์ หรือการตั้งคำถามแล้วหาคำตอบ เมื่อหาคำตอบที่แท้จริงแล้วย่อมสามารถสืบสาวไปถึงวิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ให้รู้จักสภาวะที่เป็นจริง หรือพิจารณาปัญหา หาหนทางแก้ไข ด้วยการค้นหาสาเหตุปัจจัยต่าง ๆ ที่สัมพันธ์ส่งผลสืบทอดกันมา

ตัวอย่างคำถามที่ฝึกให้คิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย

ตัวอย่างที่ 1

- ทำไมนักเรียนจึงขีดฝาผนังห้องเรียน → เพราะสนุกที่ได้ขีดเขียน
- ทำไมจึงมีความสุขต่อการขีดเขียน → เพราะได้ทำตามใจตนเอง
- ทำไมนักเรียนจึงทำอะไรตามใจตนเอง → เพราะไม่มีระเบียบวินัย
- ทำไมนักเรียนจึงไม่มีระเบียบวินัย → เพราะไม่เห็นความสำคัญของระเบียบวินัย
- ทำไมนักเรียนจึงไม่เห็นความสำคัญของระเบียบวินัย → เพราะไม่มีผู้ชี้แนะ

เมื่อสืบสาวไปพบสาเหตุที่แท้จริงแล้วก็ต้องแก้ไขปัญหาที่สาเหตุ คือ ต้องมีผู้ชี้แนะสร้างความตระหนักแก่นักเรียน เพื่อให้เห็นความสำคัญของการมีระเบียบวินัย

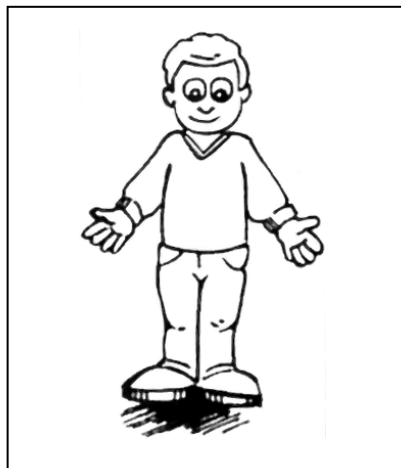
- เพราะครูชี้แนะด้วยการจัดกิจกรรมสร้างความตระหนักแก่นักเรียนเพื่อให้เห็นความสำคัญของการมีระเบียบวินัย
→ นักเรียนก็เห็นความสำคัญของการมีระเบียบวินัย
- เพราะนักเรียนเห็นความสำคัญของการมีระเบียบวินัย → นักเรียนจึงไม่ทำอะไรตามใจตนเอง
- เพราะนักเรียนไม่ทำอะไรตามใจตนเอง → นักเรียนจึงไม่ขีดเขียนฝาผนังห้องเรียน
- เพราะนักเรียนไม่ขีดเขียนฝาผนังห้องเรียน → จึงไม่มีรอยขีดเขียนสกปรกบนฝาผนังห้องเรียน

การแก้ปัญหาเมื่อมีรอยขีดเขียนฝาผนังห้องเรียนนั้นจะต้องสืบสาวไปหาสาเหตุที่แท้จริง แล้วแก้ปัญหานั้นสาเหตุ เมื่อแก้ปัญหานั้นได้แล้ว คือผลการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย

2. วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ หรือกระจายเนื้อหา เป็นการคิดที่มุ่งให้มองและให้รู้จักสิ่งทั้งหลายตามสภาวะของมันเองอีกแบบหนึ่ง ในทางธรรมมักใช้พิจารณาเพื่อให้เห็นความไม่มีแก่นสาร หรือความไม่เป็นตัวไม่เป็นตนที่แท้จริงของสิ่งทั้งหลาย

วิธีคิดแบบนี้จะฝึกให้คิดแบบแยกแยะองค์รวมของสิ่งต่างๆ และยังมี การคิดวิเคราะห์จัดประเภทหมวดหมู่ขององค์ประกอบนั้น กล่าวคือ เมื่อแยกแยะส่วนประกอบออกก็เห็นภาวะที่องค์ประกอบเหล่านั้นอาศัยกันและขึ้นต่อเหตุปัจจัยต่างๆ เหล่านั้นล้วนเป็นไปตามกฎธรรมดามีการเกิดดับอยู่ตลอดเวลา ไม่เที่ยงแท้ ไม่คงที่ ไม่ยั่งยืน ซึ่งการคิดแบบนี้จะให้เห็นความไม่มีแก่นสารหรือความไม่เป็นตัวตนที่แท้จริงของสิ่งทั้งหลายให้หายยึดติดถือมั่นในสมมุติบัญญัติ

ตัวอย่าง

เด็กในภาพมีองค์รวม คือ เป็นคนมีอวัยวะภายในครบ 32 ประการ เช่น หู ตา คอ จมูก ลิ้น หัวใจ ตับ ไส้ กระเพาะ ฯลฯ สามารถจัดระบบได้ เช่น ระบบหายใจ ระบบประสาท ระบบทางเดินอาหาร

อวัยวะต่างๆ จะทำงานสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ถ้าขาดสิ่งหนึ่งสิ่งใด เด็กคนนี้ก็จะเป็นคนไม่สมบูรณ์ พิจารณาไม่สมประกอบ

3. วิธีคิดแบบสามัญลักษณะ หรือวิธีคิดแบบรู้เท่าทันธรรมดา คือ มองอย่างรู้เท่าทันความเป็นไปของสิ่งทั้งหลาย ซึ่งจะต้องเป็นอย่างนั้นๆ ตามธรรมดาของมันเอง ในฐานะที่มันเป็นสิ่งซึ่งเกิดจากเหตุปัจจัยต่างๆ ปปรุงแต่งขึ้น เมื่อเกิดขึ้นแล้วก็ต้องดับไปไม่เที่ยงแท้ ไม่คงที่ ไม่ยั่งยืน ไม่คงอยู่ตลอดไป เป็นอนิจจัง

ผู้ที่สามารถคิดแบบสามัญลักษณะได้มักเป็นผู้ที่มีสติ ไม่วู่วาม มองทุกสิ่งว่าเมื่อเกิดขึ้นได้ ก็เปลี่ยนแปลงได้ ดับสูญได้ ไม่มีใครจะครอบครองทุกสิ่งทุกอย่างได้ตลอดไป บุคคลที่คิดเช่นนี้จะเป็นผู้ไม่ประมาท มีสติ

ภาพที่ 1

ภาพที่ 2

หญิงสาวในภาพที่ 1 เป็นสาวสวย แต่ต่อไปอีก 30 ปีข้างหน้า ความสาวสวยก็จะหมดไป มีความแก่ชรามาแทนที่ หญิงสาวในภาพที่ 2 ในอดีต 30 ปีที่แล้วก็เป็นหญิงสาว และมีความสวยในอดีต จากภาพทั้ง 2 ภาพนี้ จะเห็นว่าหญิงทั้งสองคนนี้ไม่สามารถทำให้ร่างกายคงอยู่ในสภาพที่ต้องการได้ สังขาร จึงไม่เที่ยงแท้

ผู้ที่คิดเป็นตามแบบสามัญลักษณะจะมีสติ ไม่หลงตนเอง ไม่หลงในคำสรรเสริญเยินยอในสิ่งที่ตนมีอยู่ในปัจจุบัน เช่นเดียวกับผู้ที่มียศถาบรรดาศักดิ์สูงในปัจจุบันก็ย่อมไม่จริง สักวันหนึ่งในภายภาคหน้าก็อาจเสื่อมลงไป ดังนี้ สิ่งที่ควรเพียรกระทำก็คือ คุณธรรมความดีที่จะมีอยู่ติดตัวตลอดไป

4. วิธีคิดแบบอริยสัจจ์ หรือวิธีคิดแบบแก้ปัญหา มีลักษณะ 2 ประการ คือ

1. เป็นวิธีคิดตามเหตุและผล หรือเป็นไปตามเหตุและผล สืบสาวจากผลไปหาเหตุ แล้วแก้ไขที่ต้นเหตุ
2. ต้องกำหนดรู้ และทำความเข้าใจปัญหาให้ชัดเจน แล้วคิดแก้ไขสาเหตุของปัญหาให้ตรงจุด ตรงเรื่อง

ตรงความมุ่งหมาย ไม่ฟุ้งซ่านออกไปเรื่องอื่น และต้องเป็นการแก้ไขที่ปฏิบัติได้จริง

ตัวอย่าง

ในภาพนี้มีปัญหา คือ อากาศบริเวณรอบ ๆ โรงงานเป็นพิษ สาเหตุจากโรงงานปล่อยควันพิษออกจากโรงงาน ผู้คนบริเวณนี้ต้องการให้อากาศบริสุทธิ์ จึงต้องให้โรงงานจัดหาเครื่องกรองอากาศ เพื่อไม่ให้มลพิษเกิดขึ้น

ปัญหา ที่เกิดขึ้นในภาพ คือ ควันพิษที่ลอยอยู่ทั่วไป

สาเหตุ คือ โรงงานปล่อยควันจากการผลิตสินค้าออกไปโดยไม่มีการกรองอากาศ

ความต้องการหมดปัญหา คือ ต้องการให้อากาศบริเวณนั้นบริสุทธิ์

วิธีการดำเนินการ คือ ให้โรงงานสร้างเครื่องกรองอากาศหรือฟอกอากาศไม่ให้เป็นพิษ

วิธีคิดนี้ถ้าเทียบกับขั้นตอนของอริยสัจจ์ คือ

ทุกข์ - ปัญหา คือ อากาศเป็นพิษ

สมุทัย - สาเหตุจากโรงงานปล่อยควันพิษ

นิโรธ - ต้องการดับปัญหา คือ ต้องการให้อากาศบริสุทธิ์

มรรค - วิธีการแก้ปัญหา คือ ให้โรงงานจัดหาเครื่องฟอกอากาศ

5. วิธีคิดตามหลักการและความมุ่งหมาย หรือ วิธีคิดแบบบรรทัดธรรมสัมพันธ์ คือ พิจารณาให้เข้าใจ

ความสัมพันธ์ระหว่างกรรมกับบรรทัด หรือ หลักการกับความมุ่งหมาย เมื่อจะลงมือปฏิบัติกรรมหรือทำการตามหลักการอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้ได้ผลตรงตามความมุ่งหมาย ไม่เป็นการกระทำที่เคลื่อนคลาด เลื่อนลอย หรือมงาย

ตัวอย่าง

หมู่บ้านชนบทในอดีตที่การคมนาคมไม่สะดวก ระหว่างหมู่บ้านมีคลองคั่น ทำให้การเดินทางไปมาหาสู่กันไม่สะดวก ดังนั้นชาวบ้านจึงต้องช่วยกันสร้างสะพานให้คนเดินข้าม จุดมุ่งหมายของการสร้างสะพาน คือ ต้องการสร้างให้คนเดิน ดังนั้นหลักการคือการสร้างสะพานไม้ก็เพียงพอแล้ว แต่ต่อมาเมื่อหมู่บ้านเจริญขึ้น มีการปลูกสร้างเป็นหมู่บ้านใหญ่ มีการติดต่อกันอยู่เสมอ และมีรถยนต์แล่นผ่านไปมาของแต่ไม่สามารถเดินทางระหว่างหมู่บ้านได้ ดังนั้นชาวบ้านจึงต้องการให้ทางราชการมาช่วยสร้างสะพานเพื่อให้รถยนต์แล่น หลักการก็ต้องสร้างสะพานคอนกรีตเพื่อจะได้ให้รถยนต์แล่นผ่านไปได้

กล่าวได้ว่าหลักการกับความมุ่งหมายจะมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน

การเป็นนักเรียน หลักการของนักเรียน คือ ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน จุดมุ่งหมายก็คือได้รับประกาศนียบัตรหรือปริญญาบัตร หรือได้รับความรู้และประสบการณ์จากการศึกษาเล่าเรียน

ผู้ที่มีวิธีคิดแบบหลักการและความมุ่งหมาย ย่อมปฏิบัติงานได้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

6. วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก เป็นการมองสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง เน้นการยอมรับความจริงตาม ที่สิ่งนั้นๆ เป็นอยู่ทุกแง่ทุกด้าน ทั้งด้านดี (เป็นคุณ) ด้านเสีย (เป็นโทษ) เมื่อมองเห็นทั้งด้านดีด้านเสียแล้ว ทางออกคือ อะไร หรือเป็นอย่างไร

ตัวอย่าง

จากภาพน้ำตก ถ้าคิดในแง่ดีว่า น้ำตกมีประโยชน์ต่อมนุษย์ มนุษย์ใช้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เล่นน้ำอย่างมีความสุข และถ้ากระแสน้ำแรงมากก็สามารถนำมาใช้เป็นพลังงานไฟฟ้าได้ แต่ถ้าคิดในแง่เสีย คือ มีนักท่องเที่ยวที่ไปเล่นน้ำ บริเวณนั้นได้รับอุบัติเหตุถูกกระแสน้ำเชี่ยวกรากพาไหลกระแทกตกหน้าผาทำให้เสียชีวิตอยู่เสมอ

ดังนั้นเมื่อคิดทั้งสองด้าน ทั้งด้านเป็นคุณ และเป็นโทษแล้ว ด้านเป็นคุณมีมากกว่า และถ้านักท่องเที่ยวต้องการ ไปเล่นน้ำ ทางออกก็ต้องเลือกบริเวณที่กระแสไม่เชี่ยวกราก เพื่อป้องกันภัยจากอุบัติเหตุ การพิจารณาความคิด ด้วยวิธีนี้ย่อมเป็นการใช้สติปัญญาที่รู้เท่าทัน ปรับตนเองให้เข้ากับสถานการณ์ที่มีปัญหาได้อย่างเหมาะสม

7. วิธีคิดแบบเป็นอยู่กับปัจจุบัน เป็นวิธีคิดแบบสัจหรือบรรเทาตันทนา เป็นขั้นฝึกหัดขัดเกลากิเลสหรือตัด ทางไม่ให้กิเลสเข้ามาครอบงำจิตใจแล้วชักจูงพฤติกรรมต่อไป

คนที่มีวิธีคิดแบบคุณค่าแท้ มักเป็นคนใช้ปัญญาพิจารณาอย่างรอบคอบ สามารถตัดสินใจได้ถูกต้อง

ตัวอย่าง

หญิงสาวที่ต้องการเป็นพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน ถ้าเธอคิดแบบคุณค่าแท้ เธอจะสามารถคิดได้ว่าการที่เธอต้องการเป็นพนักงานต้อนรับนั้น เพราะเธอต้องการแสดงความสามารถทางด้านภาษาและมารยาทงามของหญิงไทยให้เป็นที่ประจักษ์ว่าหญิงไทยมีความสามารถ ถึงแม้ว่าจะต้องทำงานหนัก บริการลูกค้าทุกระดับตลอดเวลา ต้องเดินเสิร์ฟอาหารเครื่องดื่มวันละหลายครั้ง ความคิดนี้จัดว่าเป็นคุณค่าแท้ แต่ถ้าเธอคิดว่าต้องการเป็นพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินนั้นโก้หรู มีเครื่องแบบสวยงาม แต่พอไปทำงานเข้าจริงๆ เธอรับงานหนักไม่ได้ การคิดแบบนี้เป็นการคิดแบบคุณค่าเทียม

8. วิธีคิดแบบอุบายปลุกเร้าคุณธรรม หรือวิธีคิดแบบเร้าคุณธรรม (แบบกุศลภาวนา) เป็นวิธีคิดที่รู้จัก นำเอาประสบการณ์ที่ผ่านมาคิดปรุงแต่งไปในทางที่ดีงาม เป็นประโยชน์ เป็นกุศล เป็นวิธีคิดในแนวสกดกันหรือบรรเทา และขัดเกลาตัณหา เป็นข้อปฏิบัติระดับต้นๆ สำหรับส่งเสริมความเจริญงอกงามแห่งกุศลธรรม การคิดในทางที่เป็นกุศล จะช่วยให้บุคคลเกิดกำลังใจที่จะทำงานตามหน้าที่ ทำความดีที่เกิดประโยชน์อยู่เสมอ ส่งผลต่อการแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมในการสร้างสรรค์

ตัวอย่าง

จากภาพเป็นการแสดงความชื่นชมและให้กำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเพียร พยายาม อุตทน สมควรเป็นแบบอย่างที่ดี การให้กำลังใจสามารถทำได้หลายรูปแบบ เช่น การประกาศยกย่องให้ปรากฏ การมองสิ่งของเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการทำงานหรือการดำรงชีพ เป็นต้น ผู้ที่ได้พบเห็นเหตุการณ์หรือการแสดงออกดังกล่าว ย่อมเกิดความรู้สึกตระหนักรู้และเห็นความสำคัญของการกระทำดี และคิดอยากจะทำตาม บุคคลที่คิดเช่นนั้นจัดเป็นผู้ที่มีความคิดแบบอุบายปลุกเร้าคุณธรรม

9. วิธีคิดแบบเป็นอยู่กับปัจจุบัน ความคิดชนิดที่อยู่กับปัจจุบัน เป็นการคิดในแนวทางความรู้หรือคิดด้วยอำนาจปัญญา ซึ่งไม่ว่าจะเป็นเรื่องที่เป็นอยู่ในขณะนี้ หรือเป็นเรื่องผ่านไปแล้ว หรือเป็นเรื่องของกาลภายภาคหน้า ก็จัดเข้าในการเป็นอยู่กับปัจจุบันทั้งนั้น

ผู้ที่มีวิธีคิดแบบนี้จะมีสติรู้ทันกระบวนการ มองสภาวะต่างๆ อยู่ตลอดเวลา รู้จักใช้ประโยชน์ของบทเรียนในอดีต ทำภารกิจปัจจุบันและสามารถวางแผนในอนาคตได้

ตัวอย่าง

กลุ่มเกษตรกรกลุ่มนี้ปรับปรุงวิธีการทางการเกษตรเป็นเกษตรแบบผสม มีทั้งทำนา ทำสวนผักสวนครัวหลายประเภท พวกเขาพยายามพัฒนาอาชีพของเขาให้ดีที่สุด เพราะเคยได้รับบทเรียนในอดีต เคยทำนาจำนวนหลายร้อยไร่ แต่เมื่อประสบปัญหาภัยแล้ง ฝนไม่ตกตามฤดูกาล ราคาข้าวตกต่ำ พวกเขาจึงหันมาทำการเกษตรแบบผสม ทำให้ได้รับผลผลิตพอยังชีพ พอมีพอกิน และพวกเขาก็คิดวางแผนในอนาคตว่าจะยึดแนวเกษตรแบบผสมต่อไป แต่จะปรับปรุงวิธีการขายผลผลิตโดยรวมตัวกันเป็นกลุ่มเกษตรกร เพื่อให้ได้ราคาสินค้าดีขึ้น กล่าวได้ว่ากลุ่มเกษตรกรกลุ่มนี้ได้รับบทเรียนจากอดีต มาเป็นแนวคิดในการประกอบอาชีพในปัจจุบัน และสามารถวางแผนในอนาคต เพื่อให้ได้ราคาผลผลิตทางการเกษตรดีขึ้น

10. วิธีคิดแบบวิภาษวาท หรือวิธีคิดแล้วแสดงออกเป็นวิภาษวาท (พูดจำแนก)

วิภาษวาทไม่ใช่วิธีคิดโดยตรง แต่เป็นวิธีพูดหรือแสดงหลักการแห่งคำสอนแบบหนึ่ง อย่างไรก็ตามการคิดกับการพูดเป็นกรรมที่ใกล้ชิดกันที่สุด ก่อนที่จะพูดก็ต้องคิดก่อน สิ่งที่พูดล้วนสำเร็จมาจากความคิดทั้งสิ้น วิธีคิดแบบวิภาษวาทเป็นวิธีคิดวิเคราะห์ในลักษณะต่างๆ ต่อไปนี้

1) จำแนกสภาวะต่างๆ ออกเป็นด้านๆ ตามที่เป็นอยู่จริง แบ่งออกเป็น 2 วิธี คือ

(1) จำแนกไปที่ละด้าน ทีละประเด็น

(2) จำแนกทีละด้านจนครบทุกประเด็น แล้วจึงจำแนกด้านอื่นต่อไป

ตัวอย่างเช่น เราจะเลือก ส.ส.สังกัดพรรคการเมืองใดมาเป็นผู้แทน ก็ต้องคิดจำแนกรายละเอียดของข้อมูลเกี่ยวกับพรรคที่เขาสังกัดนั้นในแต่ละด้าน เช่น ระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ ผลงานที่ปรากฏ เป็นต้น แล้วจึงตัดสินใจเลือก

2) จำแนกโดยส่วนประกอบ เป็นวิธีคิดเช่นเดียวกับแบบแยกแยะส่วนประกอบ

3) จำแนกโดยลำดับขณะ เป็นการแยกแยะวิเคราะห์ปรากฏการณ์ตามลำดับความสืบทอดแห่งเหตุปัจจัย ซอยออกไปเป็นแต่ละขณะๆ ให้มองเห็นตัวเหตุปัจจัยที่แท้จริง ไม่ถูกหลงให้สับสน ตัวอย่างเช่น การประเมินสถานการณ์เหตุการณ์บ้านเมืองไทย ด้านการเมืองการปกครอง ด้านเศรษฐกิจในปัจจุบัน เป็นต้น

4) จำแนกโดยความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย มีวิธีการคิดเช่นเดียวกับวิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย

5) แบบจำแนกโดยเงื่อนไข

ตัวอย่าง นักเรียนมาขออนุญาตคุณครูของดการเรียนในช่วงนี้เพื่อซ้อมเชียร์กีฬา คุณครูจะอนุญาตโดยมีเงื่อนไขว่า

- การไปซ้อมเชียร์นั้นต้องไม่ส่งเสียงดังรบกวนผู้อื่น
- การไปซ้อมเชียร์นั้นจะต้องมีหัวหน้ารับผิดชอบ
- นักเรียนต้องทำแบบฝึกหัดส่งครูภายในเวลาที่กำหนด

ฯลฯ

6) วิเคราะห์หาโดยการตอบปัญหา เป็นการคิดจำแนกแยกแยะ แล้วชี้แจงผู้ถามตามประเด็นต่างๆ จนผู้ถามเข้าใจแจ่มแจ้ง

ตัวอย่าง

คลื่นสึนามิทำลายชีวิตและทรัพย์สินของคนไทยในบริเวณจังหวัดภาคใต้ของไทย เช่น พังงา ภูเก็ต กระบี่ ฯลฯ การตอบปัญหาของผู้ถามซึ่งอาจถามมาเป็นประเด็นใหญ่ ผู้ตอบสามารถจำแนกแยกแยะเป็นประเด็นย่อย แล้วตอบคำถามตามประเด็นเพื่อให้ผู้ถามเข้าใจ

ตัวอย่างคำถาม

การเกิดคลื่นสึนามิทำให้เกิดความเสียหายแก่ประเทศไทยอย่างไร

การชี้แจงคำถาม เช่น

- คลื่นสึนามิทำความเสียหายแก่บริเวณที่เกิด คือ แถบจังหวัดพังงา ตรัง กระบี่ ภูเก็ต ระนอง
- ความเสียหายที่เกิดขึ้นมีหลายด้าน เช่น ด้านชีวิตและทรัพย์สิน ด้านการประกอบอาชีพ ด้านสุขภาพจิต ด้านปัญหาสังคมที่เกิดจากเด็กกำพร้าบิดามารดา หรือคนชราขาดผู้อุปการะเลี้ยงดูเนื่องจากบุตรเสียชีวิต

สรุปได้ว่า วิธีคิดตามหลักพุทธธรรมหรือวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ จัดได้ว่าเป็นการคิดที่ใช้ปัญญา และทำให้ปัญญาเจริญงอกงามยิ่งขึ้น นำไปสู่การแก้ปัญหา เป็นทางแห่งความดับทุกข์และทำให้เกิดการศึกษาต่อไป นับได้ว่าเป็นการใช้ความคิดอย่างถูกวิธี เป็นส่วนสำคัญของการศึกษาหรือพัฒนาตนใน ด้านการพัฒนาปัญญา ทำให้สามารถดำเนินชีวิตไปในทางที่ดีงามและพึงพาดตนเองได้

ดังนั้นครูผู้สอนควรจัดการเรียนการสอนที่จะส่งเสริมกระตุ้นเร้าให้นักเรียนได้ฝึกฝนวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการอยู่เสมอ ซึ่งสามารถฝึกให้นักเรียนได้บูรณาการ วิธีคิดหลาย ๆ แบบของโยนิโสมนสิการเชื่อมโยงเข้าไปด้วยกันได้ ทำให้นักเรียนรู้จักคิดอย่างมีระเบียบ มีสติสัมปชัญญะ มองทุกสิ่งทุกอย่างตามความเป็นจริง รู้จักค้นหาความจริงก่อนที่จะตัดสินใจบนพื้นฐานของความคิดที่ถูกต้อง ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ และเมื่อคิดถูกก็ย่อมตัดสินใจกระทำการที่ถูกต้องได้ประโยชน์อย่างแท้จริง

ที่มา : สุคนธ์ สินธพานนท์ และคณะ. (2550) พัฒนาทักษะการคิด...พิชิตการสอน : กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เลี้ยงช้าง.

เพลง โลกหมุนเวียน

คำร้อง เวส สุนทรจามร / ทำนอง แก้ว อัจฉริยะกุล

(เอื้อ สุนทรสนาน)

อันความหมุนเวียนผลัดเปลี่ยนที่ในโลกเรา
ทั้งเขาทั้งเราก็คงจะเห็นทั่วกัน ไม่เที่ยงไม่แท้ปรวนแปรทุกวัน
ต่างเปลี่ยนแปรผันยิ่งนานนับวันมากหน

โลกเราทุกวันผลัดเปลี่ยนแปรผันง่ายตาย
ทั้งหญิงทั้งชายก็มีดีร้ายเจือปน แต่ก่อนเศรษฐกิจเดี่ยวนี้ซิจน
ผลัดเปลี่ยนเวียนวนจะแนใจกับโชคโลกเรา

โลกเรานี้ก็เหมือนเวทีที่กว้างใหญ่
เราเกิดมาเพื่อใช้กรรมเก่า ต่างมีกรรมทุกผู้ทุกหมู่เหล่า
เพราะว่าเขากับเราเกิดมาแสดงละครกัน

ละครของโลกมีโศกมีทุกข์สุขปน
คลุกเคล้าระคนชั่วดีเจ็ดหนปนกัน อยู่อยู่ก็ร้ายแล้วหายไปพลัน
กลับเปลี่ยนแปรผัน ความดีเลวนั้นช่างกลับช่างกลาย

โลกเราผันแปรเกิดแก่เจ็บตายว้ายวน
คนเราทุกคนไม่มีใครพ้นความตาย เมื่อเกิดมาแล้วไม่แคล้วสักราย
บทบาทสุดท้ายไม่มีแคล้วตายเพื่อนเอ๋ย

เป็นคนทั้งที่รีบก่อความดีให้สม
ทุกทุกสังคมจะได้นิยมชมเชย เมื่อพลาดพลั้งอย่าอย่าช้านักเลย
ไม่ช่วยก็เฉยโปรดเถิดอย่าเหยียดอ่อนหนักอ่อนเบา

ชีพยังอยู่ให้เขาชื่นชูประเสริฐกว่า
ไยจะมาอิจฉากันเล่า อย่าเป็นคนเสียที่ที่เกิดเปล่า
เพราะว่าเขากับเราไม่วายใกล้ตายทุกเวลา

อันชีวิตยังจะฝากจะฝังอะไร
ครั้นถึงตายไปโลกเราจะได้นูชา ด้วยเหตุฉะนี้ความดีนานา
อุตส่าห์ไฝหาประเสริฐหนักหนายิ่งกว่าอะไร

เพลง ใจประสานใจ

คำร้อง / ทำนอง มนตรี ผลพันธ์

(18 กระรัต)

** มองแววตาทุกคน เปี่ยมสุขล้นระคนสุขสันต์
ยิ้มแย้มเข้าใจกันตาสบประสาน ไมตรีฉายมา
ดวงฤทัยทุกดวง ถ่วงด้วยรักและแรงศรัทธา
ปรารถนาในสิ่งเดียวกัน

ความคลงแคลงหายไป โลกสดใสคืนมาอีกครั้ง
ฟ้าหลังฝนงามตา ความมืดโรยรา มลายหายพลัน
มีแต่ความเข้าใจ อุ่นไอรักไมตรีต่อกัน
ผ่านมานั้นลืมมันลไป

ร้องเถิดร้องเพลงกัน ประสานรอยรักในใจ
ลบรอยร้าวภายในอุรา
ร้องเถิดร้องเพลงกัน จับมือกันไว้ดีกว่า
หันหน้ามาเข้าใจกัน

อันคนเราทุกคน ต่างเกิดมาควรพาพึ่งกัน
มีไมตรีสัมพันธ์ โลกนั้นสดใส
จงมารวมพลัง ร่วมสร้างสรรค์จรโลงฤทัย
จับมือกันเดินก้าวไป มุ่งสู่จุดหมาย อนาคตเรา
(ย้อน ** จนถึง..ผ่านมานั้นลืมมันลไป..)

ใบงานที่ 3.1 เรื่อง ช่วยกันคิด

คำชี้แจง ให้นักเรียนดูภาพ แล้ววิเคราะห์และตอบคำถาม

ภาพที่ 1

ที่มา : www.dektube.com

1. นักเรียนคิดว่า สาเหตุที่แท้จริงที่ทำให้เกิดปัญหาในภาพนี้คืออะไร โดยใช้วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย

.....
.....
.....

2. นักเรียนคิดว่า จะใช้วิธีคิดแบบใดที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหา ยกตัวอย่างประกอบ

.....
.....
.....

3. นักเรียนได้ข้อคิดอย่างไรจากการวิเคราะห์ภาพนี้

.....
.....
.....
.....

ภาพที่ 2

ที่มา : www.krukaroon.blogspot.com

1. นักเรียนจะใช้วิธีคิดแบบใดในการพิจารณาภาพนี้ จงยกตัวอย่างประกอบ

.....

.....

.....

.....

2. การคิดโดยใช้วิธีดังกล่าว จะส่งผลดีอย่างไร

.....

.....

.....

.....

3. นักเรียนได้ข้อคิดอย่างไรจากการวิเคราะห์ภาพนี้

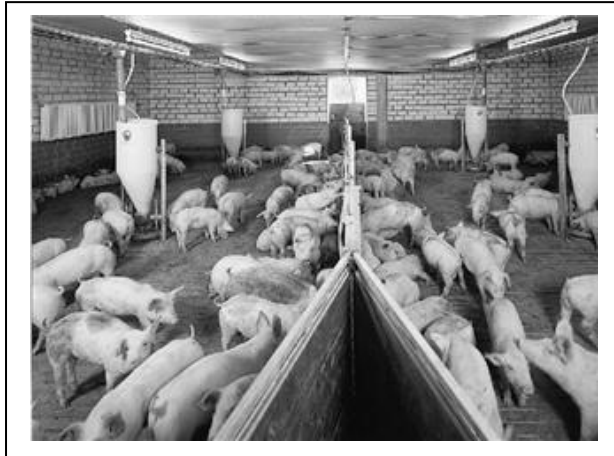
.....

.....

.....

.....

ภาพที่ 3

ที่มา : www.chaoprayanews.com

1. นักเรียนจะใช้วิธีคิดแบบใดในการพิจารณาภาพนี้ จงยกตัวอย่างประกอบ

.....

.....

.....

.....

2. นักเรียนได้ข้อคิดอย่างไรกับการวิเคราะห์ภาพนี้

.....

.....

.....

.....

3. นักเรียนจะนำข้อคิดดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในเรื่องใดได้บ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

ภาพที่ 4

ที่มา : https://www.matichon.co.th/columnists/news_2039990

1. นักเรียนจะใช้วิธีคิดแบบใดในการพิจารณาภาพนี้ จงยกตัวอย่างประกอบ

.....

.....

.....

2. นักเรียนได้ข้อคิดอย่างไรจากการวิเคราะห์ภาพนี้

.....

.....

.....

3. นักเรียนจะนำข้อคิดดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในเรื่องใดได้บ้าง

.....

.....

.....

.....

ใบงานที่ 3.1 เรื่อง ช่วยกันคิด

คำชี้แจง ให้นักเรียนดูภาพ แล้ววิเคราะห์และตอบคำถาม

ภาพที่ 1

ที่มา : www.dektube.com

1. นักเรียนคิดว่า สาเหตุที่แท้จริงที่ทำให้เกิดปัญหาในภาพนี้คืออะไร โดยใช้วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย

.....
.....
.....

2. นักเรียนคิดว่า จะใช้วิธีคิดแบบใดที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหา ยกตัวอย่างประกอบ

.....
.....
.....

3. นักเรียนได้ข้อคิดอย่างไรจากการวิเคราะห์ภาพนี้

.....
.....
.....
.....

(พิจารณาตามคำตอบของนักเรียน โดยให้อยู่ในดุลยพินิจของครูผู้สอน)

ภาพที่ 2

ที่มา : www.krukaroon.blogspot.com

1. นักเรียนจะใช้วิธีคิดแบบใดในการพิจารณาภาพนี้ จงยกตัวอย่างประกอบ

.....

.....

.....

2. การคิดโดยใช้วิธีดังกล่าว จะส่งผลดีอย่างไร

.....

.....

.....

3. นักเรียนได้ข้อคิดอย่างไรจากการวิเคราะห์ภาพนี้

.....

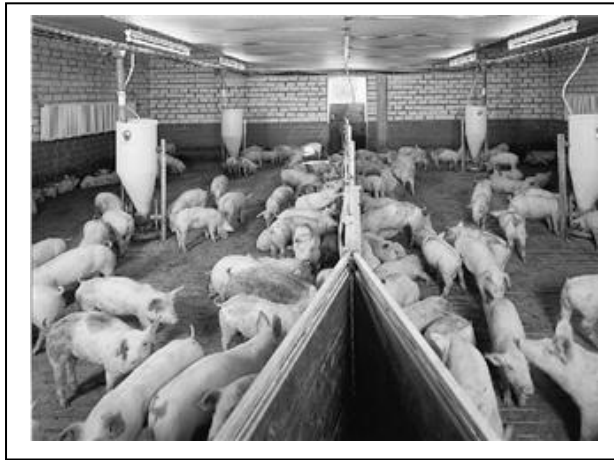
.....

.....

.....

(พิจารณาตามคำตอบของนักเรียน โดยให้อยู่ในดุลยพินิจของครูผู้สอน)

ภาพที่ 3

ที่มา : www.chaoprayanews.com

1. นักเรียนจะใช้วิธีคิดแบบใดในการพิจารณาภาพนี้ จงยกตัวอย่างประกอบ

.....

.....

.....

2. นักเรียนได้ข้อคิดอย่างไรกับการวิเคราะห์ภาพนี้

.....

.....

.....

3. นักเรียนจะนำข้อคิดดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในเรื่องใดได้บ้าง

.....

.....

.....

.....

(พิจารณาตามคำตอบของนักเรียน โดยให้อยู่ในดุลยพินิจของครูผู้สอน)

ภาพที่ 4

ที่มา : https://www.matichon.co.th/columnists/news_2039990

1. นักเรียนจะใช้วิธีคิดแบบใดในการพิจารณาภาพนี้ จงยกตัวอย่างประกอบ

.....

.....

.....

2. นักเรียนได้ข้อคิดอย่างไรจากการวิเคราะห์ภาพนี้

.....

.....

.....

3. นักเรียนจะนำข้อคิดดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในเรื่องใดได้บ้าง

.....

.....

.....

.....

(พิจารณาตามคำตอบของนักเรียน โดยให้อยู่ในดุลยพินิจของครูผู้สอน)

ชื่อหนังสือ.....ชื่อผู้แต่ง.....นามปากกา.....
 สำนักพิมพ์.....สถานที่พิมพ์.....ปีที่พิมพ์.....
 จำนวนหน้า.....ราคา.....บาท อ่านวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....เวลา.....

1. สารสำคัญของเรื่อง

.....

2. วิเคราะห์ข้อคิด/ประโยชน์ที่ได้จากเรื่องที่อ่าน

.....

3. สิ่งที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

.....

4. ข้อเสนอแนะของคุณ

.....

ลงชื่อ.....นักเรียน
 (.....)

ลงชื่อ.....ผู้ปกครอง
 (.....)

ลงชื่อ.....ครูผู้สอน
 (.....)

เกณฑ์การให้คะแนน

ผลงานมีความสมบูรณ์ชัดเจน	ให้	4	คะแนน
ผลงานมีข้อบกพร่องเพียงเล็กน้อย	ให้	3	คะแนน
ผลงานมีข้อบกพร่องเป็นส่วนใหญ่	ให้	2	คะแนน
ผลงานมีข้อบกพร่องมาก	ให้	1	คะแนน

คำชี้แจง : ให้ ผู้สอน สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในระหว่างเรียนและนอกเวลาเรียน แล้วขีด ✓ ลงในช่อง
ที่ตรงกับระดับคะแนน

ลำดับที่	รายการประเมิน	ระดับคะแนน			
		4	3	2	1
1	เนื้อหาละเอียดชัดเจน				
2	ความถูกต้องของเนื้อหา				
3	ภาษาที่ใช้เข้าใจง่าย				
4	ประโยชน์ที่ได้จากการนำเสนอ				
5	วิธีการนำเสนอผลงาน				
รวม					

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน
...../...../.....

เกณฑ์การให้คะแนน

ผลงานหรือพฤติกรรมสมบูรณ์ชัดเจน	ให้	4	คะแนน
ผลงานหรือพฤติกรรมมีข้อบกพร่องบางส่วน	ให้	3	คะแนน
ผลงานหรือพฤติกรรมมีข้อบกพร่องเป็นส่วนใหญ่	ให้	2	คะแนน
ผลงานหรือพฤติกรรมมีข้อบกพร่องมาก	ให้	1	คะแนน

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
18 - 20	ดีมาก
14 - 17	ดี
10 - 13	พอใช้
ต่ำกว่า 10	ปรับปรุง

แบบสังเกตพฤติกรรม **การทำงานรายบุคคล**

คำชี้แจง : ให้ ผู้สอน สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในระหว่างเรียนและนอกเวลาเรียน แล้วขีด ✓ ลงในช่อง
ที่ตรงกับระดับคะแนน

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล ของผู้รับการ ประเมิน	ความตั้งใจ ในการทำงาน				ความ รับผิดชอบ				การตรงต่อ เวลา				ความ สะอาด เรียบร้อย				ผลสำเร็จ ของงาน				รวม 20 คะแนน	
		4	3	2	1	4	3	2	1	4	3	2	1	4	3	2	1	4	3	2	1		

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน
...../...../.....

เกณฑ์การให้คะแนน

- ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมอย่างสม่ำเสมอ ให้ 4 คะแนน
- ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมบ่อยครั้ง ให้ 3 คะแนน
- ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมบางครั้ง ให้ 2 คะแนน
- ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมน้อยครั้ง ให้ 1 คะแนน

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
18 - 20	ดีมาก
14 - 17	ดี
10 - 13	พอใช้
ต่ำกว่า 10	ปรับปรุง

คำชี้แจง : ให้ ผู้สอน สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในระหว่างเรียนและนอกเวลาเรียน แล้วขีด ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับคะแนน

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล ของผู้รับการ ประเมิน	การแสดง ความ คิดเห็น				การยอมรับ ฟังคนอื่น				การทำงาน ตามที่ได้รับ มอบหมาย				ความมีน้ำใจ				การมี ส่วนร่วมใน การปรับปรุง ผลงานกลุ่ม				รวม 20 คะแนน	
		4	3	2	1	4	3	2	1	4	3	2	1	4	3	2	1	4	3	2	1		

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน
...../...../.....

เกณฑ์การให้คะแนน

ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมอย่างสม่ำเสมอ	ให้	4	คะแนน
ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมบ่อยครั้ง	ให้	3	คะแนน
ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมบางครั้ง	ให้	2	คะแนน
ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมน้อยครั้ง	ให้	1	คะแนน

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
18 - 20	ดีมาก
14 - 17	ดี
10 - 13	พอใช้
ต่ำกว่า 10	ปรับปรุง

แบบประเมิน **คุณลักษณะอันพึงประสงค์**

คำชี้แจง : ให้ ผู้สอน สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในระหว่างเรียนและนอกเวลาเรียน แล้วขีด ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับคะแนน

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้าน	รายการประเมิน	ระดับคะแนน			
		4	3	2	1
1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์	1.1 ยืนตรงเมื่อได้ยินเพลงชาติ ร้องเพลงชาติได้ และอธิบายความหมายของเพลงชาติ				
	1.2 ปฏิบัติตนและชักชวนผู้อื่นปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของพลเมือง				
	1.3 ให้ความร่วมมือ ร่วมใจ ในการทำกิจกรรมกับสมาชิกในโรงเรียน ชุมชน และสังคม				
	1.4 เป็นผู้นำหรือเป็นแบบอย่างในการจัดกิจกรรมที่สร้างความสามัคคีปรองดอง และเป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และสังคม ชื่นชม ปกป้องความเป็นชาติไทย				
	1.5 เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาที่ตนนับถือ ปฏิบัติตนตามหลักของศาสนา และเป็นตัวอย่างที่ดีของศาสนิกชน				
	1.6 เข้าร่วมกิจกรรมและมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ตามที่โรงเรียนและชุมชนจัดขึ้น ชื่นชมในพระราชกรณียกิจ พระปรีชาสามารถของพระมหากษัตริย์และพระราชวงศ์				
2. ซื่อสัตย์ สุจริต	2.1 ให้ข้อมูลที่ถูกต้อง และเป็นจริง				
	2.2 ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง ละอาย และเกรงกลัวที่จะกระทำความผิด ทำตามสัญญาที่ตนให้ไว้กับเพื่อน พ่อแม่ หรือผู้ปกครอง และครู เป็นแบบอย่างที่ดีด้านความซื่อสัตย์				
	2.3 ปฏิบัติตนต่อผู้อื่นด้วยความซื่อตรง ไม่หาประโยชน์ในทางที่ไม่ถูกต้อง และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เพื่อนด้านความซื่อสัตย์				
3. มีวินัย รับผิดชอบ	3.1 ปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียน และสังคม ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น ตรงต่อเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวัน และรับผิดชอบในการทำงาน ปฏิบัติเป็นปกติวิสัยและเป็นแบบอย่างที่ดี				
4. ใฝ่เรียนรู้	4.1 แสวงหาข้อมูลจากแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ				
	4.2 มีการจดบันทึกความรู้อย่างเป็นระบบ				
	4.3 สรุปความรู้ได้อย่างมีเหตุผล				
5. อยู่อย่างพอเพียง	5.1 ใช้ทรัพย์สินของตนเอง เช่น สิ่งของ เครื่องใช้ ฯลฯ อย่างประหยัด คุ่มค่า และเก็บรักษาดูแลอย่างดี และใช้เวลาอย่างเหมาะสม				
	5.2 ใช้ทรัพยากรของส่วนรวมอย่างประหยัด คุ่มค่า และเก็บรักษาดูแลอย่างดี				
	5.3 ปฏิบัติตนและตัดสินใจด้วยความรอบคอบ มีเหตุผล				
	5.4 ไม่เอาเปรียบผู้อื่น และไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน พร้อมให้อภัยเมื่อผู้อื่นกระทำผิดพลาด				

แบบประเมิน **คุณลักษณะอันพึงประสงค์ (ต่อ)**

คำชี้แจง : ให้ ผู้สอน สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในระหว่างเรียนและนอกเวลาเรียน แล้วขีด ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับคะแนน

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้าน	รายการประเมิน	ระดับคะแนน			
		4	3	2	1
	5.5 วางแผนการเรียนรู้ การทำงานและการใช้ชีวิตประจำวันบนพื้นฐานของความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร				
	5.6 รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ทางสังคม และสภาพแวดล้อม ยอมรับและปรับตัว อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข				
6. มุ่งมั่นในการทำงาน	6.1 เอาใจใส่ต่อการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย				
	6.2 ตั้งใจและรับผิดชอบในการทำงานให้สำเร็จ				
	6.3 ปรับปรุงและพัฒนาการทำงานอย่างรอบคอบ				
	6.4 พุ่มเท ทำงาน อดทน ไม่ท้อต่อปัญหาและอุปสรรค				
	6.5 พยายามแก้ปัญหาและอุปสรรคในการทำงานให้สำเร็จ				
	6.6 ชื่นชมผลงานความสำเร็จด้วยความภาคภูมิใจ				
7. รักความเป็นไทย	7.1 มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย				
	7.2 เห็นคุณค่าและปฏิบัติตามวัฒนธรรมไทย				
8. มีจิตสาธารณะ	8.1 รู้จักช่วยพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครูทำงาน				
	8.2 อาสาทำงาน ช่วยคิด ช่วยทำ แบ่งปันสิ่งของ ทรัพย์สิน และอื่นๆ พร้อมช่วยแก้ปัญหา				
	8.3 ดูแล รักษาทรัพย์สินของห้องเรียน โรงเรียน ชุมชน				
	8.4 เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของโรงเรียน ชุมชน เพื่อแก้ปัญหาหรือร่วมสร้างสิ่งที่ดีงามตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น				

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน
...../...../.....

เกณฑ์การให้คะแนน

ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมอย่างสม่ำเสมอ	ให้	4	คะแนน
ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมบ่อยครั้ง	ให้	3	คะแนน
ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมบางครั้ง	ให้	2	คะแนน
ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมน้อยครั้ง	ให้	1	คะแนน

- ด้านความรู้

.....

.....

- ด้านสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

.....

.....

- ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์

.....

.....

- ด้านอื่นๆ (พฤติกรรมเด่น หรือพฤติกรรมที่มีปัญหาของนักเรียนเป็นรายบุคคล (ถ้ามี))

.....

.....

- ปัญหา/อุปสรรค

.....

.....

- แนวทางการแก้ไข

.....

.....

ความเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย

ข้อเสนอแนะ

.....

ลงชื่อ

(.....)

ตำแหน่ง

บันทึกหลังหน่วยการเรียนรู้อิงมาตรฐาน

ตอนที่ 1 นักเรียนมีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดของหน่วยการเรียนรู้
ต่อไปนี้ ส 1.1 (ม.4-6/19, ม.4-6/20)

- ด้านความรู้

.....
.....
(จำนวน คน คิดเป็นร้อยละ

- ด้านสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

.....
.....

- ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์

.....
.....

- ด้านอื่นๆ (พฤติกรรมเด่น หรือพฤติกรรมที่มีปัญหาของนักเรียนเป็นรายบุคคล (ถ้ามี))

.....
.....

สรุปผลจากการประเมินชิ้นงาน/ภาระงาน (รวมยอด) ประจำหน่วยการเรียนรู้

- ระดับคุณภาพดีมาก จำนวน คน คิดเป็นร้อยละ
- ระดับคุณภาพดี จำนวน คน คิดเป็นร้อยละ
- ระดับคุณภาพพอใช้ จำนวน คน คิดเป็นร้อยละ
- ระดับคุณภาพปรับปรุง จำนวน คน คิดเป็นร้อยละ

- ปัญหา/อุปสรรค

.....
.....

- แนวทางการแก้ไข

.....
.....

ความเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย

ข้อเสนอแนะ

ลงชื่อ

(.....)

ตำแหน่ง

ตอนที่ 2 การตรวจสอบคุณภาพนักเรียนเพื่อเตรียมความพร้อมรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ด้านคุณภาพผู้เรียน)	ร้อยละ
มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีสุขภาพที่ดีและมีสุนทรียภาพ	
1.1 มีสุขนิสัยในการดูแลสุขภาพและออกกำลังกายสม่ำเสมอ	
1.2 มีน้ำหนัก ส่วนสูง และมีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์มาตรฐาน	
1.3 ป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติดให้โทษและหลีกเลี่ยงตนเองจากสภาวะที่เสี่ยงต่อความรุนแรง โรค ภัย อุบัติเหตุ และปัญหาทางเพศ	
1.4 เห็นคุณค่าในตนเอง มีความมั่นใจ กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม	
1.5 มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและให้เกียรติผู้อื่น	
1.6 สร้างผลงานจากการเข้าร่วมกิจกรรมด้านศิลปะ ดนตรี/นาฏศิลป์ กีฬา/นันทนาการตามจินตนาการ	
มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์	
2.1 มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตร	
2.2 เอื้ออาทรผู้อื่นและกตัญญูทวดเวที่ต่อผู้มีพระคุณ	
2.3 ยอมรับความคิดและวัฒนธรรมที่แตกต่าง	
2.4 ตระหนัก รู้คุณค่า ร่วมอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม	
มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง	
3.1 มีนิสัยรักการอ่านและแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากห้องสมุด แหล่งเรียนรู้ และสื่อต่างๆ รอบตัว	
3.2 มีทักษะในการอ่าน ฟัง ดู พูด เขียน และตั้งคำถามเพื่อค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม	
3.3 เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อการเรียนรู้ระหว่างกัน	
3.4 ใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้และนำเสนอผลงาน	
มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ คิดสร้างสรรค์ ตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างมีสติสมเหตุสมผล	
4.1 สรุปความคิดจากเรื่องที่อ่าน ฟัง และดู และสื่อสารโดยการพูดหรือเขียนตามความคิดของตนเอง	
4.2 นำเสนอวิธีคิด วิธีแก้ปัญหาด้วยภาษาหรือวิธีการของตนเอง	
4.3 กำหนดเป้าหมาย คาดการณ์ ตัดสินใจแก้ปัญหาโดยมีเหตุผลประกอบ	
4.4 มีความคิดริเริ่ม และสร้างสรรค์ผลงานด้วยความภาคภูมิใจ	
มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร	
5.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยแต่ละกลุ่มสาระเป็นไปตามเกณฑ์	
5.2 ผลการประเมินสมรรถนะสำคัญตามหลักสูตรเป็นไปตามเกณฑ์	
5.3 ผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนเป็นไปตามเกณฑ์	
5.4 ผลการทดสอบระดับชาติเป็นไปตามเกณฑ์	
มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต	
6.1 วางแผนการทำงานและดำเนินการจนสำเร็จ	
6.2 ทำงานอย่างมีความสุข มุ่งมั่นพัฒนางาน และภูมิใจในผลงานของตนเอง	
6.3 ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้	
6.4 มีความรู้สึกที่ดีต่ออาชีพสุจริตและหาความรู้เกี่ยวกับอาชีพที่ตนเองสนใจ	